

AU vil have
kvalitets-
stempel 6

Bonus kan
sætte skub
i forskere 4

Sprogkrav
truer elite-
afdeling 3

CAMPUS

A A R H U S U N I V E R S I T E T

21

18.12.06

Blæsten om Chemi- nova

Den stride vestenvind ved Harboøre Tange blæser røgen fra Cheminovas skorstene mod øst. En gang imellem når den helt til København, hvor sultne medier og miljøpolitikere på Christiansborg står klar til at analysere den. Lugter den mon godt i dag? spørger de sig selv.

Kemivirksomheden Cheminova, som Aarhus Universitets Forskningsfond er hovedaktionær i, har igen været i mediernes og politikernes søgelys, efter at dagbladet *Politiken* i november skrev om virksomhedens salg af det giftige sprøjtemiddel methylparathion til Brasilien.

“Nu ikke igen,” tænkte mange medarbejdere på fabrikken i det yderste Vestjylland. De synes, at mediernes og politikernes behandling af Cheminova er ensidig og uretfærdig. For dem er Cheminova en virksomhed, der er med til at redde masser af liv i den tredje verden.

Aarhus Universitet nyder hvert år godt af de Cheminova-millioner, der strømmer til universitetet via Forskningsfonden. Uden de penge ville mange aktiviteter ikke kunne gennemføres. Men ikke alle synes lige godt om ejerskabet af Cheminova.

**Stort tema om
Cheminova
s. 7-11**

Udfordringernes år

Rektor Lauritz B. Holm-Nielsen

2006 var på mange måder et år med store udfordringer for Aarhus Universitet. Jeg har med stor tilfredshed bemærket, hvordan forskere fra vores universitet gang på gang har markeret sig i højt rangerede internationale videnskabelige tidsskrifter og modtaget priser og anden anerkendelse for fremragende indsats. At universitetet i 2006 fik tildelt fem ud af otte nye danske grundforskningscentre understreger med al tydelighed, at forskningsindsatsen på universitetet hører til i den internationale forskningselite.

Også på undervisningsområdet har der været stor fremgang at spore. Igen i år oplevede vi en øget søgning til uddannelserne, og det store ECTS-label-projekt, som netop er søsat, vidner om, at vi er på rette vej, når det handler om at styrke det internationale studiemiljø og leve op til Bologna-deklarationens målsætning.

Men 2006 har også været et skelsættende år, hvor mange meget afgørende beslutninger for universitetets fremtid er faldet på plads. Her skal naturligvis nævnes fusionen med Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning, der i år meget fortjent kunne smykke sig med titlen som Danmarks mest innovative offentlige virksomhed – en fusion, der helt sikkert vil styrke universitetets udvikling og samarbejde med erhvervslivet i regionen.

Universitetet indgik i år også en meget vigtig udviklingskontrakt med Videnskabsministeriet, der nu tegner universitetets mål og indsatsområder på forsknings- og undervisningsområdet de næste fire år.

Op næppe var kontrakten underskrevet, før Globaliseringsrådet barslede med et oplæg til den fremtidige struktur på forsknings- og undervisningsområdet – et oplæg, der banede vejen for de fra årsskiftet kommende fusioner mellem Aarhus Universitet, Handelshøjskolen i Århus, Danmarks Jordbrugs-Forskning og Danmarks Miljøundersøgelser og måske en fusion med Danmarks Pædagogiske Universitet.

Det er afgjort en af de største og mest gennemgribende forandringer i Aarhus Universitets historie. 2007 bliver et overgangså, hvor vi først og fremmest skal udarbejde en strategi for den forskning, undervisning, rådgivning og formidling, der skal kendetegne Aarhus Universitet. Det skal naturligvis ske med respekt for institutionernes medarbejdere og værdigrundlag. Ledelserne har netop taget hul på de fælles strategiovervejelser, og det er et meget stærkt og slagkraftigt nyt Aarhus Universitet, der tegner sig ude i horisonten – et universitet, der også fremover kan levere førsteklases viden og kandidater til samfundet.

Mine store forventninger til universitetets fremtid hænger også sammen med, at der i dag er et klart politisk flertal for at investere i forskning og udvikling. I finansloven for 2007 er der afsat 1 mia. kr. ekstra til forskningen. Folketinget har dermed taget det første store skridt på vejen mod at opfylde Barcelonamålsætningen.

Men uanset hvordan de politiske vinde blæser på Christiansborg, så vil universitetet stå stærkt. På en række vigtige områder vil det udbygge og styrke sine flader til samfundets sektorer, og det vil om få år være et universitet med høj kvalitet og stor kapacitet i hele fagspektret.

Til slut vil jeg ønske alle medarbejdere på Aarhus Universitet en glædelig jul og et godt nytår og takke for samarbejdet i året, der gik. Jeg håber at se mange af jer til julemødet i Søauditorierne den 20. december kl. 15, hvor jeg vil løfte sløret for en del af de aktiviteter, der kommer til at præge 2007 – og byde på et glas vin.

CAMPUS IN BRIEF

Language requirements can close world-famous school

The course of studies is world-class, attracting the best students and instructors from far and near. Nevertheless, a stipulation by the Danish National Board of Health that specialist training in orthodontics at the University of Aarhus School of Dentistry take place in Danish now threatens to close the school. The Board of Health, which has the funding and is responsi-

ble for the course of studies, feels that the quality of teaching may deteriorate if Danish instructors are forced to teach in English. The school in Aarhus has taught all its students in English for 20 years, in order to best take advantage of the synergy of the international environment, but the Board of Health points out that Danish dental surgeons must work in Danish clinics,

often with children. Therefore, they should be able to understand and communicate on the subject in Danish, which they cannot do if they have been taught in English. Department head, world famous orthodontist Birte Melsen, says that the school will close if Danish instructors are forced to teach in Danish, since that would destroy the entire international atmosphere.

It pays to publicise

The governmental "New Salary" policy has begun to make itself felt at the University of Aarhus. According to a new agreement at the Department of Political Science, researchers can now look forward to a bonus if they attract large research projects to the department, or if they meet goals fixed for publication. For instance, five articles in international periodicals elicit DKK 25,000. The departmental employees'

representative, Jens Peter Frølund Thomsen, is certain that the agreement has the support of his colleagues, but lecturer Lotte Bøgh Andersen is not so sure. Together with a colleague, Thomas Pallesen, she has researched the number of published articles in a large number of universities and departments before and after the new agreement was put into effect. "Researchers' attitude to wage poli-

cies determines whether they write more or fewer articles. If departmental leaders are not able to build a positive attitude to the agreement, it is better not to introduce it," she states.

In one department, researchers turned out more than double the number of articles after the new wage policy was put into effect.

Lars Kruse / AU-Foto

ECTS label

On September 1 2007, the new University of Aarhus is to be prepared to present a joint course of studies catalogue on its web site, describing all subjects in detail with regard to ECTS points (European Credit Transfer and Accumulation System), instructors, language, form of instruction, type of exams, etc. etc., in Danish and English. The goal is for the university to be ready to apply to the EU Commission for a stamp of quality, the so-called ECTS label, by March 2008. With this stamp of quality it will be possible, among other things, for students to see what subjects/course of studies other approved universities in the EU can offer, and how many ECTS points can be transferred to a course of studies by taking subjects at other universities.

"The ECTS label is intended to increase both national and international mobility among students. That is the definitive goal of the Bologna declaration," says project coordinator at the University of Aarhus, Steffen Skovfoged.

Cheminova under fire

The chemical company Cheminova, which is owned by the Aarhus University Research Foundation, and which every year benefits research at the university by donating large sums to research, is once again facing opposition in both political circles and the media because of sales of poisonous crop sprays to developing countries.

Cheminova employees are frustrated

over the repeated negative focus on the company, which they see as being extremely unfair. To them, Cheminova's plant-protective agents help people in developing countries to feed themselves.

Cheminova managing director Bjørn Albinus says that they need to become better at informing the public about the company's very considerable posi-

tive influence on agriculture in developing countries. But he emphasises that it is impossible to purchase sympathy.

Rector Lauritz B. Holm-Nielsen, who is also chairman of the Aarhus University Research Foundation, states that the university continues to have confidence in Cheminova's management.

The depressed city

A great many of the inhabitants of Teheran, the capital of Iran, are depressed because of the many social, economic and governmental limitations in their lives. So says Khatereh Razavi, research assistant at the University of Aarhus and for 12 years a psychologist in Iran.

Over 12 million people live in the Iranian capital, and as a consequence of the depressive state of the city's inhabitants, drug misuse is a serious problem. Drugs give a false feeling of happiness, and they are, according to Khatereh Razavi, a mask people assume to cover their depression.

As many Iranian radio and TV programmes are increasingly often visited by psychologists, people are becoming more informed on psychological questions. The number of Iranians consulting psychologists has strongly increased during the past few years.

udgives af Aarhus Universitet og udkommer hver 2. mandag i semestermånederne. Næste nummer udkommer 15. januar Deadline for indlæg 8. januar kl. 10.00.

Redaktion: Fredrik Nielsens Vej 5, bygning 1448, 8000 Århus C
T: 8942 2330, e-mail: campus@au.dk

Ansvarshavende: Souschef Ingeborg Christensen.
T: 8942 2342; e-mail: ic@adm.au.dk

Abonnement: Et årsabonnement koster 150 kr. Studerende ved Aarhus Universitet 100 kr. Henvendelser vedr. abonnement rettes til Torben Johansen, T: 8942 1108, e-mail: taj@adm.au.dk

Annoncer: dgmedia 7027 1155

Tryk: Avistryk Nord A/S

ISSN: 1604-1607

Anders Correll
Redaktør
T: 8942 2331
M: 2899 2235
ac@adm.au.dk

Helge Hollesen
Journalist
T: 8942 2332
M: 6020 2708
hho@adm.au.dk

Hans Plauborg
Journalist
T: 8942 2334
M: 2899 2234
hph@adm.au.dk

Martin H. Damsgaard
Journalist
T: 8942 2335
M: 6020 2626
mhd@adm.au.dk

Kristian Serge Skov-Larsen,
studenterskribent
M: 6127 0977
ksl@adm.au.dk

Camilla Nissen
Toftdal,
studenterskribent
M: 2220 9929

Sprogkrav kan lukke verdensberømt afdeling

Uddannelsen er i verdensklasse og tiltrækker de bedste studerende og undervisere fra nær og fjern.

Nu kan et krav fra Sundhedsstyrelsen om, at specialtandlægeuddannelsen i ortodonti ved Aarhus Universitet skal foregå på dansk, ende med at lukke afdelingen. Ingen uden for Sundhedsstyrelsen forstår, hvordan kravet hænger sammen med ønsket om at internationalisere og tiltrække de bedste.

Alligevel bakker indenrigs- og sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen op om Sundhedsstyrelsens krav.

SPROGSTRID

Danske, italienske, franske og engelske gloser hvirvler rundt på gangene mellem vægge prydet af kæmpestore fotografier af tænder, munde og svælg.

Man skal ikke have opholdt sig ret lang tid på Afdeling for Ortodonti på Tandlægeskolen for at indse, at der er tale om et meget internationalt og usædvanligt energisk miljø. Måske lidt som Niels Bohr Institutet – blot med den forskel, at her lærer tandlæger kunsten at regulere tænder. Den kunst lærer de primært på engelsk, for engelsk er det officielle undervisningssprog. Sådan har det været i mange år, og den konsekvente sprogpolitik har været med til at skabe et enestående internationalt forsknings- og uddannelsesmiljø, der gang på gang har markeret sig blandt de bedste i verden.

Men det kan alt sammen snart være slut. For Sundhedsstyrelsen kræver, at det officielle undervisningssprog fremover er dansk. Når der er tale om en dansk uddannelsesinstitution, der primært uddanner danske specialtandlæger, som skal rette tænder på danske børn ude i kommunerne, bør dansk også være hovedsproget, lyder Sundhedsstyrelsens hovedargument.

“Vanvittigt,” mener lederen af afdelingen, professor, dr.odont. Birte Melsen. Et krav om, at undervisningen primært skal foregå på dansk, vil ødelægge det internationale miljø og det høje faglige niveau, der har gjort afdelingen verdensberømt, mener hun.

Opbakning bag engelsk

Birte Melsen bakkes op af stort set hele miljøet omkring specialtandlægeuddannelsen. Ingen forstår rigtigt Sundhedsstyrelsens holdning.

– Spørgsmålet om undervisningssproget på uddannelsen i Århus har været forelagt Sundhedsstyrelsen flere gange gennem de sidste 20 år. Man har altid accepteret, at der blev talt engelsk i Århus. Nu ønsker man så at slå bremsen i på et tidspunkt, hvor uddannelsen kører fantastisk godt, og alle taler om betydningen af internationalisering. Det er meget mærkeligt, siger professor, dr.odont. et dr.med. professor Inger Kjær fra Odontologisk Institut i København, der i 22 år var formand for specialtandlægenævnet (SPECTA), som er et rådgivende organ for Sundhedsstyrelsen.

SPECTA, der er sammensat af repræsentanter for Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, tandlægeskolerne m.fl., har også i

den nuværende sag bakket enstemmigt op om, at undervisningen i Århus kan foregå på engelsk. Det siger nævnets formand, specialtandlæge Søren Hillerup, og tilføjer, at det naturligvis er Sundhedsstyrelsens ret at indtage en divergerende holdning.

I Foreningen af Specialtandlæger i Ortodonti (FSO) har man også med stor undren fulgt kontroversen mellem Sundhedsstyrelsen og afdelingen i Århus.

– For mig at se er sprogkravet fuldstændig tåbeligt. Det virker, som om Sundhedsstyrelsen vil gøre alt for at majorisere sit krav igennem, selv om det vil betyde, at uddannelsen bliver ringere, siger formanden for FSO, Preben Dømggaard.

Derudover har både danske og udenlandske studerende på uddannelsen skriftligt givet udtryk for deres store tilfredshed med engelsk som fællessprog, og det er strømmet ind med mails fra udenlandske specialister, der ikke forstår, hvorfor nogen vil risikere at ødelægge et verdensberømt forsknings- og undervisningsmiljø med et rigtigt sprogkrav.

Sundhedsstyrelsens argumenter

Når Sundhedsstyrelsen alligevel så kraftigt vender sig mod, at undervisningen foregår på engelsk, skyldes det, at Afdeling for Ortodonti kører to sideløbende videreuddannelser med fuldstændig samme indhold.

Den ene ligger i Indenrigs- og Sundhedsministeriets og Sundhedsstyrelsens regi og optager danske tandlæger efter forudgående opslag

Preben Dømggaard, formand for Foreningen af Specialtandlæger i Ortodonti:

For mig at se er sprogkravet fuldstændig tåbeligt. Det virker, som om Sundhedsstyrelsen vil gøre alt for at majorisere sit krav igennem, selv om det vil betyde, at uddannelsen bliver ringere.

og ansøgning. Den anden er en tre-årig Master of Science i ortodonti og er en international brugerfinansieret postgraduat uddannelse. Sidstnævnte er anerkendt som en af de bedste i verden og har trukket penge, priser og prestige hjem til afdelingen, fordi de bedste forskere og studerende fra det meste af verden har stået i kø for at komme til Århus. For at skabe det bedst mulige miljø og få en synergi mellem uddannelserne besluttede afdelingen for mange år siden at lade engelsk være fælles sprog.

Men Sundhedsstyrelsen mener, at man dermed har indrettet den “danske” uddannelse på masteruddannelsens præmisser. Man frygter, at undervisningen kan blive dårligere, når danske undervisere tvinges til at undervise på engelsk. Desuden er det langtfra alle på afdelingen i Århus, der er trygge ved at skulle un-

uddannelsesmiljøet har interesse i at skabe de bedst mulige rammer for forskningen og uddannelserne og uddanne til absolut højeste niveau, mens Sundhedsstyrelsen primært skal sørge for, at der bliver uddannet dygtige praktikere til de ledige stillinger i kommunerne. Her kan Århus-afdelingens skyhøje niveau

Professor, dr.odont. et dr.med. Inger Kjær, tidl. formand for specialtandlægenævnet:

Man har altid accepteret, at der blev talt engelsk i Århus. Nu ønsker man så at slå bremsen i på et tidspunkt, hvor uddannelsen kører fantastisk godt, og alle taler om betydningen af internationalisering. Det er meget mærkeligt.

dervise på engelsk, lyder meldingen fra Sundhedsstyrelsen. Den påstand afvises dog pure af de ansatte.

Endelig tæller det også for Sundhedsstyrelsen, at danske specialtandlæger skal ud og fungere i en dansk praksis – ofte med regulering af børns tænder – og derfor skal de kunne forstå og kommunikere deres fag på dansk. Til det argument siger lederen af uddannelserne, Birthe Melsen, at alle de udenlandske studerende kan tale dansk med patienterne.

Det får dog ikke Sundhedsstyrelsen til at ryste på hånden.

– Vi anerkender fuldt ud, at man i Århus har en velrenommeret international masteruddannelse, hvor udenlandske undervisere underviser på engelsk. Men vi siger nej til, at man indretter den danske specialtandlægeuddannelse, som vi sidder med pengene og ansvaret for, på masteruddannelsens præmisser, siger kontorchef i Sundhedsstyrelsen Eva Hammershøj.

Hun lægger også vægt på forsyningssikkerheden til det danske samfund.

– Hvis en stor del af de studerende går på masteruddannelsen og i øvrigt forlader landet igen, når de er færdige, kan vi komme til at stå med et stort problem, siger hun.

Ifølge Birte Melsen står der dog ingen kvalificerede danske tandlæger på venteliste til uddannelsen. Desuden bliver en del af de selvbeta-lende udenlandske tandlæger boende i Danmark efterfølgende – bl.a. fordi de finder en dansk ægtefælle – mens en del af de offentligt betalte danske specialtandlæger rejser ud.

Århus-afdelingen i fare

Sagen ligner en strid mellem uforenelige interesser. Forsknings- og

måske endda være et “problem”.

– Kvaliteten skal selvfølgelig være i orden, men det er jo ikke alle, der skal være forskere. Jeg kan sådan set godt forstå, at Sundhedsstyrelsen er meget optaget af forsyningen af specialtandlæger til det danske marked, men et højt kvalitetsniveau er også her en absolut nødvendighed, siger Preben Dømggaard.

Flere af de personer, *CAMPUS* har talt med, mener, at der også kan være andre forklaringer på striden. For eksempel at den indirekte kan være fremprovokeret af folk i Sundhedsstyrelsen som et led i bestræbelsen på at få de to ortodonti-afdelinger i Århus og København slået sammen. Det vil reelt sige at få nedlagt Århus-afdelingen. Spørger man i Sundhedsstyrelsen, om der er planer i retning af en sammenlægning, får man blot svaret, “at det kunne man da overveje”.

Om Birte Melsen og aktiviteterne i Århus siger Inger Kjær:

– Birte Melsen har skabt et unikt forsknings- og uddannelsesmiljø i Århus. Det har taget hende en menneskealder, men det kan ødelægges på mindre end en time. Sundhedsstyrelsen bør træde meget varsomt. Uden personer som Birte Melsen vil vores fag, både nationalt og internationalt, være fagligt fattigt. Hun har skabt en afdeling i verdensklasse. Preben Dømggaard mener, at en nedlæggelse af afdelingen i Århus reelt vil gøre det sværere at få dækket det jyske område med specialtandlæger og dermed gå stik imod Sundhedsstyrelsens egentlige interesse.

– Folk bliver jo ofte der, hvor de er uddannet, og når man er uddannet specialtandlæge, er man altså ikke helt ung længere og har ofte børn og familie, siger Preben Dømggaard.

Personlig strid

Andre peger på, at striden også handler om personlige uoverensstemmelser. Birte Melsen er en stor stjerne på ortodontiens himmel, men som én udtrykker det, hører hun måske ikke til de mest diplomatiske i denne verden. I mange år har hun haft et belastet forhold til den

nu afdøde afdelingstandlæge i Sundhedsstyrelsen Maria Malling, der indtil sin død i oktober også har været den toneangivende person i forhold til at fremme Sundhedsstyrelsens opfattelse i sprogsagen.

På Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet håber man på, at der stadig kan nås at finde en løsning, som tilfredsstiller begge parter.

– Vi vil meget gerne i dialog med Sundhedsstyrelsen, så vi kan finde en holdbar og langsigtet løsning. Umiddelbart synes jeg, det er vanskeligt at forstå, at det ene ministerium (Videnskabsministeriet, *red.*) taler om internationalisering, at vi skal tiltrække de bedste osv., mens det andet (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, *red.*) tilsyneladende vil trække i en anden retning, siger dekan Søren Mogensen.

Hovedpersonen Birte Melsen siger selv, at hun stopper øjeblikkeligt, hvis sprogkravet gennemføres.

– Så kan vi sådan set lukke hele afdelingen eller alternativt leve videre som en middelmådighed. Og det sidste gider jeg ikke. Det er kun spændende at være her, hvis man har mulighed for at være blandt de bedste i verden, siger Birte Melsen.

Indenrigs- og Sundhedsminister Lars Løkke Rasmussen har tilsluttet sig Sundhedsstyrelsens opfattelse af, at danske specialtandlægestuderende ikke skal undervises på engelsk af danske lærere. Birte Melsen har nu skrevet til formanden for Folketingets sundhedsudvalg, Birthe Skårup, i håb om at få sagen taget op endnu en gang.

Kontant belønning kan give mere forskning

En omfattende analyse viser, at en positiv opfattelse af tillæg får forskere til at skrive flere videnskabelige artikler. Omvendt skriver forskere færre artikler, hvis de ser tillæg som kontrol af deres arbejde.

TILLÆGSGEVINST 1

Udsigten til kontant afregning for artikler i videnskabelige tidsskrifter kan sætte skub i danske forskere. Det viser en ny undersøgelse af sammenhængen mellem tillæg for publicering og antallet af artikler. Men de samme tillæg kan også have en direkte negativ effekt på forskernes skrivelyst.

– Det er nemlig forskernes opfattelse af tillæggene, der afgør, om de skriver flere eller færre artikler, forklarer adjunkt Lotte Bøgh Andersen om den effekt, som bonus og tillæg har haft på publiceringen fra 10 danske universiteter og 17 institutioner inden for sektorforskningen. Her er Ny Løn for alvor begyndt at gøre sig gældende siden 2000.

Omfanger af videnskabelige artikler i danske og internationale tidsskrifter netop det år og i 2005 har Lotte Bøgh Andersen undersøgt sammen med sin kollega på Institut for Statskundskab, nyudnævnt professor Thomas Pallesen, og de to studerende Christian Bøtcher Jakobsen og Anne Line Møller. Deres analyse bliver offentliggjort i seneste nummer af tidsskriftet *Politica*.

Win-win

I den analyserede periode kom der flere artikler fra forskere på institutioner, hvor tillægget opfattes som et klap på skulderen eller som et tiltag, der understøtter deres faglige engagement eller interesse. På en enkelt institution leverede forskerne over dobbelt så mange artikler i 2005 i forhold til 2000, efter at der var korrigeret for ansættelsen af en enkelt forsker i perioden. På denne institution, der lå i kategorien “Meget stærk publikationsbelønning”, var der da også en meget positiv opfattelse af tillæggene. Her udløser en artikel i et fremmedsproget (ikke-skandinavisk) tidsskrift med anonymt peer review automatisk 7000 kr. Det er dog kun tre af de 162 forskningsenheder i undersøgelsen, der befinder sig i denne kategori. Seks enheder falder i kategorien “Stærk publikationsbelønning”, der f.eks. kan udløse et tillæg til en forsker, der i en treårig periode er 50 procent mere produktiv end de tre foregående års gennemsnit på vedkommendes institut.

– Men bare skridtet fra ingen belønning til nogen belønning kan fordoble antallet af artikler, hvis ledelsen

sen har skabt en opfattelse af incitamenter som et klap på skulderen eller et udtryk for retfærdighed. Det skaber en win-win-situation, hvor forskeren får anerkendelse og penge, og ledelsen får mere publicering, fastslår Lotte Bøgh Andersen.

I baglås

Omvendt kan selv de stærkeste økonomiske incitamenter have en negativ effekt og få forskere til nærmest at gå i baglås.

– Formår en ledelse ikke at skabe en positiv opfattelse af bonus for publicering, så er det bedre ikke at introducere den. Når bonus opfattes som en form for kontrol, kan den betyde, at forskerne skriver færre artikler, forklarer Lotte Bøgh Andersen.

Den negative effekt forklarer hun med teorier fra socialpsykologien, som hævder, at f.eks. økonomiske incitamenter kan fortrænge den indre motivation, som ofte præger offentligt ansatte og ikke mindst forskere. Ifølge den teori kan ydre tilskyndelser nemlig føre til afmagtsfølelse og mindre selvværd. Det reducerer i sidste ende arbejdsindsatsen.

– Der er forskere, som mener, at

økonomiske incitamenter ikke har noget at gøre i forskningsverdenen, hvor netop den indre motivation er drivkraften, siger Lotte Bøgh Andersen.

Forskernes opfattelse af tillæggene bygger på en omfattende spørgekemaundersøgelse blandt tillidsrepræsentanter.

– Vi valgte dem, fordi de dels er valgt af kollegerne og dels formidler indholdet af de lokale aftaler. Så de har afgørende for rolle for, hvordan

tillæg kommer til at virke, forklarer Lotte Bøgh Andersen, der fandt de mest negative holdninger til publiceringsbonus inden for samfundsvidenskaberne. Paradoksalt nok ser man også her de stærkeste økonomiske tilskyndelser til at publicere artikler. Den mest positive holdning til tillæg finder man inden for sundhedsvidenskab.

Helge Hollesen / hho@adm.au.dk

JUST FOR THE MONEY?

Analysen af Ny Løn og økonomiske incitamenter på universiteter og i sektorforskningen er et empirisk bidrag til debatten om, hvorvidt offentligt ansattes motivation er løn eller et ønske om at gøre en indsats i en højere sags tjeneste.

Socialpsykologen Bruno Frey har lanceret en teori, der rummer begge synspunkter. Han mener, at effekten af økonomiske incitamenter afhænger af, om den enkelte offentligt ansatte opfatter dem som en støtte for deres indre motivation. Den teori støttes af analysen fra Institut for Statskundskab,

Sammen med nyudnævnt professor Thomas Pallesen, kommende postdoc Mads Leth Jakobsen og nyudnævnt lektor Søren Serritzlew har en af analysens forfattere, adjunkt Lotte Bøgh Andersen, netop fået 2,5 millioner kr. til at forske i økonomiske incitamenter i den danske offentlige sektor.

Samme emne er temaet i det seneste nummer af tidsskriftet *Politica*. Læs om projektet på <http://www.ps.au.dk/lotte/>

Bonus for international publicering

Forskerne på Institut for Statskundskab for bonus får at profilere deres institut. Dekanen synes ikke, det er en god ordning, og humanisternes fællestillidsmand tror, forskerne vil publicere så meget, de kan nå – uanset tillæg.

TILLÆGSGEVINST 2

25.000 kr. for fem artikler. Den bonus kan forskere på Institut for Statskundskab nu se frem til, hvis de får deres artikler i internationale tidsskrifter og på den måde bidrager til at profilere deres institut internationalt.

Det er en ny lønftale på instituttet, som fremover automatisk sikrer de ansatte kontant afregning, når de indfrier fastsatte mål for publicering eller f.eks. trækker større forskningsprojekter til instituttet. Og tillidsmand Jens Peter Frølund Thomsen er sikker på, aftalen har hans kollegaers opbakning, selvom samfundsforskere generelt skulle være de mest negative over for tillæg, der honorerer publicering af artikler (se ovenstående artikel).

– Især de unge i systemet har meget klart taget belønning af performance til sig, siger Jens Peter Frølund Thomsen.

Han tror dog, det bliver kravet om international publicering for at opnå professorskompetence, der i højere

grad end den nye aftale vil øge de århusianske politologers artikelproduktion i de kommende år. Om baggrunden for at belønne international publicering siger han:

– Vi ved alle sammen, at det kræver ekstra knofedt at skrive på engelsk, når man skal ud over den internationale rampe. Det vil man så gerne honorere med udsigt til, at det også vil give flere internationale artikler og bedre placeringer i internationale rankings, som kunne være med til at tiltrække både udenlandske studerende og forskere fra internationale miljøer.

Satsningen på international publicering skal være med til at sikre instituttets fremtid, forklarer tillidsmanden.

– Politisk går det i retning af, at bevillingerne i højere grad vil gå til institutter, som markerer sig internationalt og producerer mange videnskabelige artikler, siger Jens Peter Frølund Thomsen.

Dekanen er uenig

Aftalen på Statskundskab er ikke

dekan Svend Hyllebergs kop te. Han mener ikke, incitamenter automatisk skal udløses, når et mål er indfriet.

– Tillæg må indgå i en samlet vurdering af både forskning og undervisning. Jeg vil ikke give løntilskud til folk, der publicerer og samtidig sjofler deres undervisning, siger dekanen.

– Det er et problem, når et tillæg hænger på bare ét kriterium. I virkeligheden er det mangel på ledelse. Man undgår at skulle vurdere medarbejderne, samtidig med at man fremmer det, man lettest kan måle og sætte pris på. Men der er selvfølgelig tale om en afvejning, siger dekanen, der som leder på Institut for Økonomi satte en ekstraordinær indsats inden for både forskning og undervisning som standarden for midlertidige kvalifikationstillæg. Og det er stadig kriteriet på instituttet.

Objektive krav

På Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet arbejder speciallægenes og lektorenes tillidsmand Peter Holm-

Nielsen på at gøre tillæg så objektive som muligt.

– Folk skal vide, hvad der udløser tillæg og bonus. Så er det op til dem selv at markere sig, siger Peter Holm-Nielsen, der tror, at accepten af tillæg afhænger af, hvor objektivt formulerede de er.

– Det er naturligvis et incitament at belønne publicering i store tidsskrifter. Men bliver det kun udvalgte, der får den belønning, så er det jo ikke et incitament. Min holdning er, at Ny Løn virker demotiverende, hvis ikke de fleste – eller alle – der ansøger, får “et eller andet”, siger tillidsmanden.

Tillæg er ikke drivkraft

Bonus kan være fint som et skulderklap, mener Erik Strange Petersen, der er fællestillidsmand på Det Humanistiske Fakultet. Han tror dog ikke, det vil få forskere på fakultetet til at publicere mere.

– Alle vil formodentlig gerne publicere i det omfang, de overhovedet kan nå det. Det ligger jo som et must omkring stillingen. Skal forskerne

ændre adfærd, så skal vi til at tale om relativt store beløb, siger han.

At økonomiske incitamenter overhovedet skulle være en drivkraft for forskerne, tvivler Erik Strange Petersen dog på.

– Var de det, ville det i dag være forbandet svært for universiteterne overhovedet at rekruttere folk. Det motiverende er en stor grad af frihed til at tilrettelægge sin arbejdstid med mulighed for at lave sammenhængende forskning eller spændende undervisning, siger fællestillidsmanden, der foretrækker, at lønningerne får et generelt løft.

Helge Hollesen / hho@adm.au.dk

Får evalueringer konsekvenser?

Studieledere og undervisere er enige om, at studenterevalueringer sætter ændringer i gang. Men nogle af de studerende har det modsatte indtryk. Samtidig er det langtfra alle, der evaluerer, og kan evalueringerne så være en del af grundlaget for løntillæg, som Studenterrådet foreslår?

EVALUERINGSKULTUR

– Hvis underviserne skal tage evalueringerne seriøst, skal de studerende også. Mange studerende råber på mere dialogundervisning, men de sætter sig helt passive hen.

Sådan lyder kommentaren fra studielederen på Økonomi, Michael Henning Juul Stæhr, til spørgsmålet om, hvilke resultater evalueringen af undervisningen på instituttet får.

Tavse studerende med meninger, der aldrig kommer til udtryk, kan forrykke muligheden for positiv udvikling. Men på trods af passiviteten mener Studenterrådet, at studenterevalueringer kan være en del af grundlaget for løntillæg til undervisere. Mange studerende synes, ideen er god, men de fleste studieledere er skeptiske. For grundlaget smuldrer, hvis kun halvtreds procent af de studerende faktisk evaluerer.

Store og små ændringer

Når et tilstrækkeligt antal studerende klager over noget, retter vi det. Meldingen er den samme fra mange studieledere, *CAMPUS* har talt med. Karen-Margrethe Simonsen, som er studieleder på Litteraturhistorie, forklarer, at studenterevalueringer har haft en meget stor betydning for den nye studieordning på afdelingen. Men også på mikroniveau og inden for mere snævre tidsrammer sker der noget. Karen-Margrethe Simonsen har selv erfaringer med at arbejde ud fra de studerendes midtvejsevaluering.

– Jeg indførte et analytisk laboratorium i tekstanalyse, fordi de studerende gav udtryk for, at de manglede øvelse i at anvende teorien i praksis, fortæller Karen-Margrethe Simonsen.

Michael Stæhr har også handlet på baggrund af evalueringer.

– Jeg har selv kørt et fag, hvor kombinationen af økonomi, matematik og statistik forløb lå forkert, og så har man byttet om på rækkefølgen i studieordningen, siger han.

Det kniber med gejsten

Michael Stæhr er træt af den lave svarprocent i evalueringsrunderne, så han har forsøgt at kvikke kvalitetssikring op med en konkurrence. Der var penge til fredagsbaren på spil, og præmieniveauet steg i takt med svarprocenten. Og det har givet flere svar. Før udfyldte kun halvdelen af de studerende det elektroniske spørgeskema.

Simon Krøyer, formand, Studenterrådet:

Hvis nogle har fået gentagne gode evalueringer, bør de tælle med, når man giver kvalifikationstillæg.

– Man ved ikke, om evalueringerne er kendetegnende for hele holdet, og det er problemet ved det. Det er vigtigt, at alle deltager, så man ikke får en fløj-prægning, siger Michael Stæhr.

Også de steder, hvor man stadig bruger papirskemaer, efterlyser mange undervisere en højere svarprocent. Nogle har erkendt, at de bliver nødt til at hive skemaerne op af tasken i en time og ofre undervisningstid på evalueringen. Anne Chresteria Jakobsen, der er undervisningsassistent på Klassisk Filologi, er en af dem, der nævner, at evalueringerne jo kun repræsenterer de studerende, der gider svare. Men på linje med flere andre undervisere

fremhæver hun, at evalueringer er vigtige.

– Evalueringen er med til at sikre, at rammer og læringsproces justeres i forhold til hinanden. Produktive evalueringer tager netop udgangspunkt i denne læringsproces og ikke i at måle tilfredsheden med en eller anden form for service-niveau hos underviseren, siger Anne Chresteria Jakobsen.

Mere end krav og tomme ratings

Vores samfund er præget af en evalueringskultur, som for længst også har nået universitetet. Ifølge universitetsloven er studenterevaluering et krav, og den skal være med til at sikre uddannelsernes kvalitet.

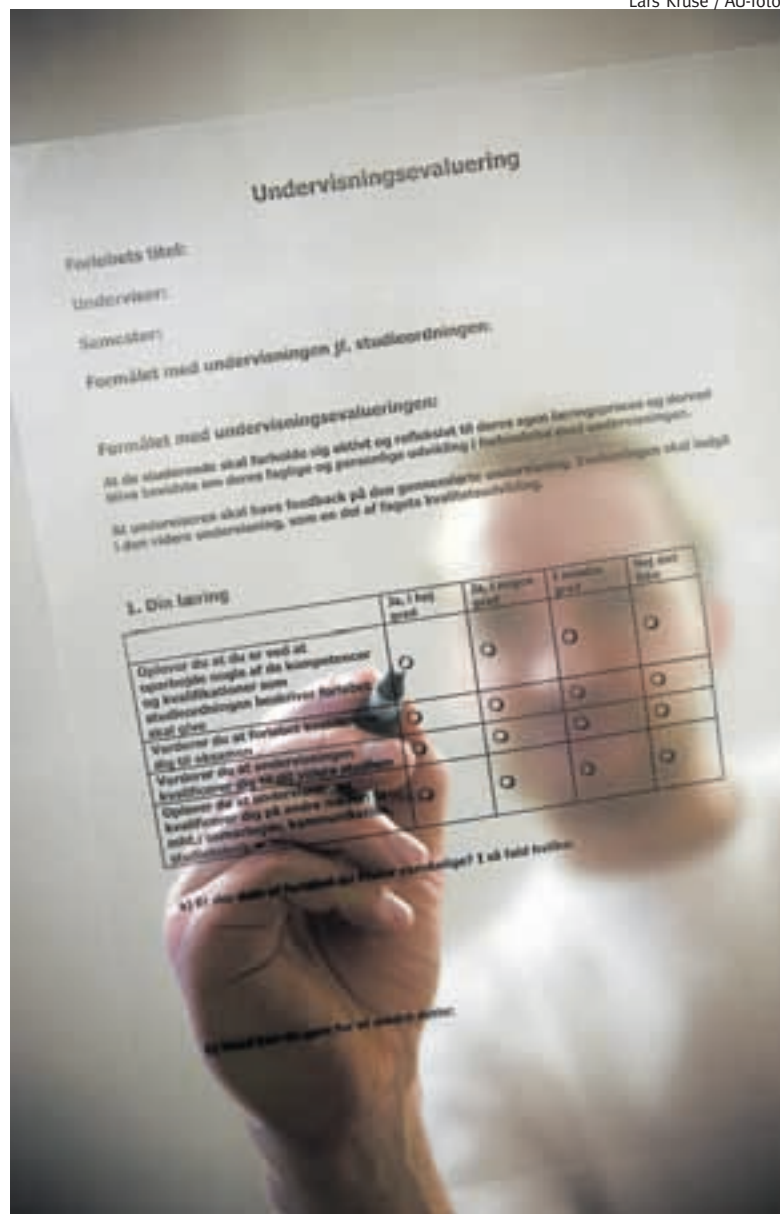
Louise Søndergaard fra Center for Undervisningsudvikling arbejder med evalueringer og udvikling af uddannelse gennem brug af evalueringer. Hun mener, synlige resultater er en vej ud af evalueringstræthed.

– I det skema, vi har udviklet til Humaniora, inddrager vi også eksamen, for det er vilkåret, de studerende arbejder under. På den måde kan man gøre evalueringerne aktuelle og vedkommende for de studerende. De skal have en aktiv rolle, og de har jo netop en stor interesse i at reflektere over forløbet, mens de er i gang med det, siger Louise Søndergaard.

Hun forklarer, at evalueringernes potentiale afhænger helt af, hvordan de bliver foretaget. På mange måder bliver de opfattet som ligegyldig kontrol, men de kan også være lærende og udviklende.

Fare for ensretning

Studenterrådet mener, man kan give uddannelserne et kvalitetsløft ved at belønne god undervisning. Og her

På Økonomi steg de studerendes interesse for at evaluere undervisningen, da studielederen indførte en konkurrence. Men alt for ofte bidrager de studerende ikke til den udvikling af undervisningen, som en evaluering kan medføre.

spiller studenterevalueringerne en vigtig rolle.

– Man skal inddrage studenterevalueringer i forhandlinger om ny løn. Hvis nogle har fået gentagne gode evalueringer, bør de tælle med, når man giver kvalifikationstillæg. Man bør understrege, at både forskning og undervisning vægter, når man tildeler løntillæg, siger Simon Krøyer, formand for Studenterrådet.

Studieleder Michael Stæhr mener, at gode evalueringer godt må udløse ekstra løn. Men han fremhæver, at der opstår et problem, hvis der ikke er nok studerende, der evaluerer. En svarprocent på 50 er simpelthen ikke nok til at afgøre løntillæg.

Til den problematik svarer Simon Krøyer, at løntillæg netop ville syn-

liggøre for de studerende, at evalueringerne faktisk har et formål. Det vil derfor medføre, at flere evaluerer.

Karen-Margrethe Simonsen er meget imod ideen om løntillæg på baggrund af evalueringer. Hun frygter, at det kan forhindre eksperimenter. I stedet skal nytænkning og progressivitet kunne udløse løntillæg. Også Louise Søndergaard er opmærksom på, at konsekvensen af evaluering kan blive ensretning.

– Kravene til dokumentation af evalueringer stiger, og kunsten bliver da, at den enkelte underviser stadig kan udfolde sig med sit særlige greb om stoffet, siger hun.

Camilla Nissen Toftdal

Har du deltaget i evalueringer, og fik de konsekvenser?

RIKKE STEFFENSEN, HOVEDFAG I FRANSK OG SIDEFAGSSTUDERENDE PÅ KUNSTHISTORIE

Jeg evaluerer ikke altid. På mit hovedfag gjorde jeg det ikke, for jeg havde indtryk af, at der alligevel aldrig rigtig blev gjort noget ved det, man sagde. Men på mit sidefag har jeg gjort det, for her fornemmer jeg, at der sker noget. Der har været mange problemer med, at den linje, jeg følger på mit sidefag, er ret ny. Så det håber jeg bliver gjort bedre.

MATHIAS DANIELSEN, 2. SEMESTER PÅ MEDICIN

Ja, det gør jeg. Selvfølgelig. Jeg ved, at de, der startede i sommer, har fået noget ud af det, der er blevet evalueret tidligere. Studenterunderviserne vil gerne have personlig evaluering hele tiden, og det virker med det samme. De er mere variable, for de har ikke undervist i så mange år. Når man evaluerer professorerne, så sker der ikke noget, for de har prøvet det meste før og har argumenter for, hvorfor noget ikke vil virke.

SEBASTIAN BUNE, 1. SEMESTER PÅ ENGELSK

Jeg har evalueret ét fag. Man skal aflevere i lærerens dueslag, så jeg fik ikke lige evalueret det andet fag. Det ville være en stor hjælp, hvis der var sat tid af til det. Underviserne vil gerne have, at mange evaluerer, men det er en hindring, at der ikke er sat tid af til det. Jeg ved ikke, om de har tænkt sig at følge op på vores ønske om holdtimer.

METTE DAUGAARD, 1. SEMESTER PÅ MATEMATIK-ØKONOMI

Det gør jeg da. Det har jeg taget som en selvfølge, og det tror jeg, hele vores hold har. Det eneste, der skete ved vores første evaluering, var, at underviseren sagde: "Hø-hø, jeg ser jo også, at I falder i søvn." Og det er jo også rigtigt nok, men der er ikke særlig meget udvikling i det. Jeg tror alligevel ikke, det er tidsspilde. Vi har tutorer, som fortæller, at nogle af deres forelæsere røg ud, fordi de blev evalueret dårligt mange år i træk.

Vil knække kulhydraternes kode

Udforskningen af kulhydraters rolle i samspillet mellem naturens organismer er et uhyre vanskeligt arbejdsområde. De små molekyler er langt mere komplekse end for eksempel proteiner eller dna. Det skræmmer dog ikke forskerne ved et af Aarhus Universitets nye grundforskningscentre, der de næste fem år skal arbejde sig dybt ned i et af naturvidenskabens mest komplicerede felter.

VÆKST

Kulhydrater spiller en central rolle for, hvordan alle levende organismer udvikler sig. Både hos mennesker, dyr og planter sker det på grund af cellernes evne til at genkende de signaler, der kommer fra nabocellerne. En del af signalerne stammer fra kulhydratmolekyler.

Ofte genkender dyr og planter også mikroorganismer som bakterier og svampe ud fra de kulhydrater, der omgiver mikroorganismene. I nogle tilfælde signalerer mikroorganismene også om deres tilstedeværelse ved at udsende kulhydratmolekyler.

Bælgplanter udnytter blandt andet deres evne til at genkende de små sukkerholdige molekyler, når de identificerer nogle venligtsindede jordbakterier, inviterer dem indenfor og begynder at udvikle et nyt organ, hvor bakterierne lever inde i plantecellerne.

Kan undvære kunstgødning

Bælgplanternes evne til at genkende de "gode" jordbakterier gør dem i stand til at undvære kunstgødning. Det forklarer Jens Stougaard, professor ved Molekylærbiologisk Institut og leder af et af de nye grundforskningscentre ved Aarhus Uni-

versitet, Center for Kulhydratgenkendelse og Signaler.

– De venligtsindede jordbakterier får bælgplanten til at bygge et nyt organ – en såkaldt kvælstoffikserende rodknold. Knolden optager luftens kvælstofgas og omdanner det til ammoniak, som planten derefter kan leve af, uddyber han og tilføjer:

– Vi er særligt interesserede i, hvordan bælgplanten genkender de her mikroorganismer som venligtsindede og skelner dem fra patogener, der fremkalder sygdom og forsvarsreaktioner i planten i stedet for en organudvikling.

Sætter immunforsvaret i gang

Som Jens Stougaard er inde på, kan planter og dyr også identificere mikroorganismer som fjendtlige og dermed mobilisere en forsvarsreaktion. Det kan for eksempel ske, når levende organismer kommer i kontakt med forskellige svampe eller fjendtlige bakterier, der ønsker at invadere deres væv.

Den genkendelsesproces er mindst lige så relevant som den "venligtsindede" og vil blive studeret af centrets fem forskningsgrupper i både planter og zebrafisk. Man vil blandt andet se på, hvordan zebrafisken genkender salmonella og starter immunreaktioner, så fisken

Zebrafisk og bælgplanter. Ved hjælp af forskning i både dyr og planter vil folket på et af Aarhus Universitets nye grundforskningscentre indtage uhyre komplicerede områder inden for forskning i kulhydrater. På billedet ses centerets leder, professor Jens Stougaard fra Molekylærbiologi.

bedre kan bekæmpe infektionsprocesser.

– Zebrafisk er et godt modelsystem for dyresystemer, herunder også mennesker. Langt hen ad vejen genkender fiskens celler kulhydrater på samme måde som menneskeceller. Selvfølgelig vil der være behov for at kigge lidt mere detaljeret på tingene, når det gælder mennesker, men man får indblik i, hvad man skal se efter, siger Jens Stougaard. En sådan viden vil være relevant, når lægevidenskaben skal udvikle medicin mod infektioner som for eksempel lungebetændelse og andre bakterie- og svampeinfektioner.

Ud over at forske i, hvordan celler genkender udefrakommende mikroorganismer, skal centrets tværfaglige team også se nærmere på, hvordan kulhydrater fungerer inde i levende organismer, for eksempel deres rolle som koordinator og styrmand for en plantes vækst. En større viden på

det område vil kunne bruges til at justere, hvordan en plante vokser i forhold til vækstsæsonen og miljøfaktorer som vejret og de tilgængelige næringsstoffer.

En forskers drøm

Det nye center består af tre danske forskningsgrupper, en hollandsk gruppe og en gruppe fra New Zealand. De kompetente forskere arbejder desuden sammen med Bioinformatikcentret og dækker et tværfagligt felt inden for områderne biokemi, molekylærbiologi, biologisk kemi og strukturbologi. Budgettet lyder på 40 millioner kroner over fem år.

– Vi er stærkt begejstret for omfanget af ressourcer, der følger med bevillingen. Det gør, at vi kan tillade os at tage nogle indfaldsvikler, der er mere risikable, end vi normalt ville vælge. Men det er også her, de helt store opdagelse ligger og venter.

Selvfølgeligt er det et vanskeligt område, vi begiver os ind på, men vi er godt forberedte og glæder os usigelig meget, siger professor Jens Stougaard.

Martin H. Damsgaard / mhd@adm.au.dk

FOKUS PÅ FORSKNINGSCENTRE

Det er den anden af en række artikler, hvor *CAMPUS* sætter fokus på fem nye forskningscentre ved Aarhus Universitet. De er oprettet med støtte fra Danmarks Grundforskningsfond, som for nylig uddelte penge til otte nye centre i Danmark.

Et ECTS label er i sigte

Aarhus Universitet går efter EU-kommissionens ECTS kvalitetsstempel i 2008. Alle fag skal være beskrevet den 1. september 2007.

INTERNATIONALISERING

Den 1. september 2007 skal alle fag på Aarhus Universitet være klar med et fælles kursuskatalog på hjemmesiden, der på dansk og engelsk beskriver fagene med hensyn til ECTS-point, undervisere, undervisningsprog, undervisningsform, eksa-

mensform osv. Målsætning er at styrke internationaliseringen af uddannelserne og dermed udmønte Bolognaerklæringen fuldt ud. Konkret skal projektet munde ud i en ansøgning til Europakommissionen om at få et ECTS-kvalitetsstempel i marts 2008 også kaldet ECTS-label.

Stor mobilitet

– Det er det endegyldige mål med Bolognaprocessen, siger projektleder Steffen Skovfoged og fortsætter:

– Et ECTS-label vil give de studerende en helt fantastisk mulighed for at få overblik over samtlige undervisningstilbud på Aarhus Universitet og andre universiteter med ECTS-label i EU. Hvilke adgangsbetingelser stiller de, hvad er det faglige udbytte, hvor mange ECTS giver faget? Og selvom et ECTS-label hovedsageligt går på at styrke det internationale samarbejde, så tror jeg, at det også vil medføre en langt større mobilitet mellem de forskellige uddannelser på Aarhus Universitet, siger Steffen Skovfoged.

Med implementeringen af ECTS-label er det også slut med at forhandle om ECTS-point hentet i udlandet.

– I dag kan der være stor diskrepans mellem de ECTS-point, der bliver forhåndsgodkendt af studienævne og de ECTS-point, der i sidste ende bliver meritoverført til de stu-

derende. Det kan skyldes, at de studerende ikke ønsker at få overført ECTS-pointene – men, der har nok været en tendens til at studienævne har forhåndsgodkendt ECTS-point på for løst et grundlag, og derfor trukket i land, når de studerende kom tilbage, siger Steffen Skovfoged.

Den praksis strider direkte mod ånden i Bolognaerklæringen. Forhåndsgodkendelser erstattes fremover af forpligtende godkendelser, hvor studienævne skal realitetsbehandle en ansøgning, inden den studerende rejser ud.

Øget krav til studievejledningen

ECTS-projektet overvåges på det strategiske plan af en projektledergruppe bestående af rektoratet, dekanerne, kontorchef i studieforvaltningen Eva Teilmann samt projektleder Steffen Skovfoged.

– ECTS-label-projektet er en meget vigtig del af universitetets internationale strategi. En tilpasning til kvalitetskravene vil synliggøre universitetets uddannelsesaktiviteter på europæisk plan og forbedre muligheden for at tiltrække de bedste studerende og på den måde bringe os helt frem i forreste række hvad angår mobilitet, siger rektor Lauritz B. Holm-Nielsen.

Han påpeger, at et ECTS-label vil

stille mere specifikke krav til studievejledning, fordi den enkelte studievejleder nu i langt højere grad skal kunne rådgive om fag og uddannelser, der går på tværs af uddannelserne og institutionerne.

– Det har vi taget højde for i vores udviklingskontrakt, hvor vi netop lægger op til en styrkelse af studievejledningen, siger rektor.

Fagene er klar

En hurtig rundringning blandt et udpluk af studieledere på Aarhus Universitet viser, at mange af fagene allerede er godt i gang med beskrivelserne, og at de ikke forventer problemer med at blive ECTS-label-klar den 1. september 2007.

Heller ikke hos den kommende fusionspartner, Handelshøjskolen i Århus, vækker en frist på ni måneder bekymring.

– For to år siden tog vi for alvor fat på at beskrive vores uddannelser i forhold kravene om et ECTS label, så jeg kan ikke forestille mig, at det skulle give problemer at være klar til september næste år, siger uddannelseschef ved Handelshøjskolen i Århus, Torben Dahl.

Læs mere på www.au.dk/ects

Anders Correl / ac@adm.au.dk

ECTS

European Credit Transfer System er en fælles europæisk definition for den studenterarbejdsbyrde, der skal til for at tage et fag eller en uddannelse.

ECTS-label er et kvalitetsstempel, man kan blive tildelt af EU-kommissionen, hvis man fuldt ud har implementeret Bolognaerklæringen. Som reglerne er nu, gælder en ECTS-label for tre år ad gangen.

Kvalitetsstemplet forudsætter, at universitetet har:

- implementeret ECTS systemet fuldt ud på samtlige uddannelser
- beskrevet Aarhus Universitet og udviklet et offentliggjort et kursuskatalog på hjemmesiden, der årligt beskriver samtlige undervisnings- og kursusudbud på dansk og engelsk
- systematisk studenterudveksling i overensstemmelse med Bolognaerklæringen.

Aarhus Universitet har besluttet, at alle fuldt beståede uddannelsesstudier skal udløse 30 ECTS pr. semester svarende til 30 STÅ, og alle studieelementer skal være delelige med fem. Et fag kan således mindst udløse 5 ECTS.

Søren Kjeldgaard / AU-foto

“VTL-grisen” kører dagligt forbi fabrikken på Harboøre Tange på sin rute mellem Vemb, Lemvig og Thyborøn.

Lars Kruse / AU-foto

– Vi kunne aldrig få en bedre ejer end Aarhus Universitet. Hvis vi var privatejede, ville vi for længst være opkøbt af en udenlandsk konkurrent, mener Gunnar Krarup Andersen, der er fællestillidsmand på Cheminova.

Lars Kruse / AU-foto

– De ældre medarbejdere tager det formentlig mindre på sig, når der er en ny historie i mediernes, end jeg gør som forholdsvis nyansat, siger syntesekemiker Steen Saaby, der har en ph.d.-grad fra Aarhus Universitet.

Lars Kruse / AU-foto

Cheminova dækker et stort areal på Rønland. Derfor har de ansatte firmacykler, så de hurtigt kan komme omkring.

Vi redder menneskeliv

De ansatte på Cheminova er frustrerede over, at medier og miljøpolitikere gang på gang stiller virksomheden i et dårligt lys. De ved, at uden virksomhedens produkter ville mennesker i den tredje verden dø af sult.

CHEMINOVA

– Det er mig, der blander giften, siger Gunnar Krarup Andersen med et selvironisk smil. Den 41-årige harboørebo arbejder i produktionen på Cheminova og har ikke tabt humoren på trods af det sidste halve års stærkt kritiske medieomtale af virksomheden på Harboøre Tange. Kritikken er dog ikke gået hen over hovedet på ham.

– Jeg synes, vi bliver uretfærdigt behandlet. Man fordrejer sandheden på alle mulige måder og fremstiller virksomheden meget ensidigt, siger Gunnar Krarup Andersen, der også er fællestillidsmand for 3F.

Samme indstilling har Maria Buchbjerg, der har været salgsassistent på virksomheden i syv år.

– De burde sætte sig meget bedre ind i, hvad vi laver og hvorfor. Det er altid den negative vinkel. Jeg mener, vores produkter er med til at gøre en forskel i verden, siger hun.

Frustration

Medarbejderne på Cheminova er

især frustrerede over, at medierne gang på gang fremstiller fabrikens produktion og salg af plantebeskyttelsesmidler til tredjeverdenslande som uetisk grænsende til det kriminelle.

– De vil åbenbart ikke fortælle, at vores produkter er med til at brødføde verdens befolkning og nedkæmpe sygdomme. I stedet siger man, at vi sælger produkter, som ikke er lovlige i Danmark, til andre lande. Ja, men vi har heller ikke behov for de produkter i Danmark, fordi vi ikke har problemer med f.eks. den slags insekter, som de har. Måske har vi heller ikke været gode nok til at fortælle vores side af historien, siger Gunnar Krarup Andersen.

Steen Saaby, der er syntesekemiker på Cheminova og har en ph.d. i kemi fra Aarhus Universitet, synes også, at debatten om virksomheden er frustrerende.

– Jeg er overbevist om, at det, vi laver, er forsvarligt på alle tænkelige måder. Ellers ville jeg ikke arbejde her. Alligevel kan jeg mærke, at jeg skal forsvare mig – også nogle gange

over for venner og bekendte, siger Steen Saaby.

Kemi, medicin og pesticider

Som kemiker oplever han ofte, at mange mennesker har et unuanceret forhold til kemi.

– Én ting er, hvis man arbejder i et medicinalfirma, som laver medicin til alzheimerpatienter, der redder velhavende mennesker i den vestlige verden. Det kan de forstå. Men hvis man laver pesticider, der redder det tidobbelte antal mennesker i den tredje verden, så er det en anden sag. Den sammenhæng forstår folk som regel ikke, siger Steen Saaby.

Mediekampagnerne mod Cheminovas salg af sprøjtemidler har ifølge de tre Cheminova-medarbejdere fået folk på virksomheden til at rykke tættere sammen.

– Vi har jo nok en fælles forståelse af virkeligheden herude, siger Steen Saaby, mens Gunnar Krarup Andersen tørt kommenterer, at hvis folk troede på alt det, der stod om Cheminova i medierne, så var der ingen,

der arbejdede her.

Maria Buchbjerg siger, at der er blevet talt meget om den seneste sag (salget af sprøjtemidlet methylparathion til Brasilien, *red.*) i kantinen, men at mange folk nok også er blevet lidt immune over for kritikken med tiden.

Hvor arbejder du?

Steen Saaby, Gunnar Krarup Andersen og Maria Buchbjerg er alle stolte af at kunne kalde sig Cheminova-medarbejdere. Men de kender også den følelse, som en kollega en dag havde, da han i et fly på vej over Atlanten blev spurgt, hvor han arbejdede. Manden tøvede lidt. Skulle han stikke en løgn og undgå yderligere spørgsmål eller fortælle sandheden? Han valgte at sige Cheminova, og sidemanden sagde: “Det må være dejligt at arbejde sådan et sted, hvor man er med til at redde så mange mennesker i verden.” Sidemanden var vistnok ikke dansker.

Hans Plauborg / hhp@adm.au.dk

“ Steen Saaby, syntesekemiker:

Jeg er overbevist om, at det, vi laver, er forsvarligt på alle tænkelige måder. Ellers ville jeg ikke arbejde her.

Hvordan ville du have det med, at din forskning direkte eller indirekte bliver støttet med penge fra Cheminova

Gro Birkefeldt Møller Pedersen, ph.d.-studerende, Geologisk Institut Umiddelbart har jeg ikke nogen problemer med det. Jeg arbejder med en vulkan på Mars, så jeg har svært ved at se, at min forskning kan blive inhabil på nogen måde. Jeg mener, at det først kan blive problematisk, hvis man forsker inden for et område, som Cheminova er decideret interesseret i. Hvis fakultetet selv havde penge nok, ville det selvfølgelig være at foretrække, men som det ser ud nu, er det kun godt, at vi kan få støtte "udefra".

Marianne Glasius, lektor, Kemisk Institut

Jeg forventer, at Cheminova har nogle etiske retningslinjer for deres virksomhed, så de tager størst muligt hensyn til miljø og mennesker. Hvis de lever op til den del, så har jeg det fint med, at min forskning indirekte kan blive støttet af penge fra Cheminova. Ny forskning er med til at give os større viden om, hvordan man for eksempel laver bedre synteser, eller hvordan kemiske stoffer spredes i miljøet. Man skal også huske på, at mange steder i verden er det nødvendigt at bruge pesticider i landbruget for at brødføde befolkningen.

Giftdepotet ved Høfde 42 er netop blevet indkapslet med en spunsvæg til stor tilfredshed for den lokale fisker "Rav-Aage", der i godt og vel 50 år har kæmpet mod udsivningen fra depotet.

Søren Kjeldgaard / AU-foto

En never-ending story

er måske den mest rammende betegnelse for Cheminovas kamp med medierne, kemikalierne og det gode rygte. Her følger et lille udpluk af historien.

OMDØMME 1

Billeder af døde fisk og fugle som følge af dumpning af kemikalier ved Harboøre Tange og af landarbejdere i ulandene i lemfældig omgang med plantebeskyttelsesmidler har gennem årene belastet Cheminovas renommé. Og når medier og miljøfolk ridsede i fabrikens image, endte sagen ofte hos universitetet med spørgsmål om, hvad et universitet kunne lægge navn til.

Nu er virksomheden igen i mediernes søgelys på grund af salg af de meget giftige insektmidler monocrotophos i Indien og methylparathion i Brasilien. Salget af de to insektgifte er lovligt i de to lande, men begge midler tilhører klasse 1-produkter, som FAO anbefaler udfaset hurtigst muligt i udviklingslandene. Billedet står i skarp kontrast til et andet billede af kemivirksomheden ved Harboøre Tange. Det viser en moderne virksomhed med styr på produktionen og miljøpolitikken i Danmark og en virksomhed, der er med til at brødføde fattige bønder i udviklingslandene.

Da dumpning var tilladt

Offentlighedens syn på produktionen af plantebeskyttelsesmidler har ændret sig drastisk, siden stifteren af Cheminova, Gunnar Andreasen, i 1944 overdrog aktiekapitalen til den til formålet oprettede Aarhus Universitets Forskningsfond.

Først i 1980 tog man for alvor fat på området med sammenskrivningen af "Kemikalieloven". Indtil da havde reglerne til formål at sikre, at brugen af giftstoffer ikke indebar fare for mennesker, husdyr og bier – og dumpning af kemikalier var bestemt ikke et ukendt fænomen i den periode.

Cheminova fik således statens tilladelse til at nedgrave 1.300 ton giftstoffer i klitterne ved Høfde 42 på Harboøre Tange i perioden 1953-62. Også Landbrugsministeriet brugte i 1961 Høfde 42 til dumpning af gift. Det var en dumpning, der skulle vise sig at have alvorlig indvirkning på miljøet ved Høfde 42. I 1981 brugte Miljøstyrelsen 30 mio. kr. på at rense området, men efterlod 120 ton

Polfoto

kemikalier bag Høfde 42. I 2003 blev Ringkjøbing Amt og Miljøministeriet enige om at indkapsle det lækken kemikalielager med en spunsvæg. Indkapslingen til 23 millioner kroner af det mest forurenede område gennemføres i 2006. Samtidig påbegyndes en endelig oprydning, som afhængig af metoden kan løbe op i 200-300 millioner.

Cheminova-gruppen

Den lokale forurening fra Cheminova gav negativ omtale i medierne, og ofte måtte universitetet som hovedaktionær stå for skud. I 1980 dannedes Cheminova-gruppen, der hovedsagelig bestod af biologistuderende. De arbejdede på at få et samlet overblik over omfanget af forureningen på tangen og Høfde 42, og deres ma-

teriale blev en væsentlig årsag til, at politikere og myndigheder efterhånden skærpede linjen over for affaldshåndteringen.

Miljøministeriet trak på store dele af materialet i forbindelse med en 700-siders hvidbog, der i 1981 kortlagde myndighedernes behandling af Cheminova-sagen i perioden 1953-1981. Gruppen støttede bl.a. den lokale fisker "Rav-Aage" Hansen i hans kamp for at få stoppet udsivningen af kemikalier fra Høfde 42, men satte dog aldrig spørgsmålstegn ved hverken fondens eller fabrikens eksistens. I 90'erne skiftede billedet af Cheminova.

"Vi har overlevet miljøkravene, hvor andre er lukket," sagde en stolt miljøchef Christian Bastholm i 1994 til B.T., der under overskriften "Che-

minova har ren samvittighed: Fra miljøsvin til dydsmønster" gennemgik virksomhedens forvandling. Virksomheden havde siden midt-firserne arbejdet intenst på at løse forureningsproblemerne, bl.a. gennem investeringer i biologiske rensnings- og forbrændingsanlæg og luftrensning. Også amtet meddelte, at der ikke længere var en finger at sætte på Cheminova. Selv Greenpeace, der var en af virksomhedens stærkeste kritikere, udtalte i samme artikel: "Vores indtryk er nu, at der er ganske godt styr på produktionen og forurening af nærmiljøet. Vores indsats hjalp tilsyneladende. Nu vil vi

koncentrere os om at tage produkterne i søgelysset,". Og det gjorde man så.

En Cheminova-container ved Vandrehallen

I 1996 lankede aktivister en stjålet Cheminova-container til en af søjlerne ved Vandrehallen i universitetets hovedbygning, fordi man ville gøre opmærksom på de problemer, fabrikens sprøjtemidler efter Greenpeaces mening skabte, specielt i ulandene.

Aktionen forløb ganske udramatisk, men Cheminova kom igen på forsiderne året efter, da to tv-pro-

I 1996 aktionerede Greenpeace foran Aarhus Universitet. Det var en protest mod Cheminovas salg af methylparathion til tredje verdenslande. Aktionen vakte en del opsigt, men forløb ganske udramatisk.

Ditte Carlsen, ph.d.-studerende, Biologisk Institut

Som udgangspunkt har jeg det fint med det. Lidt forsimplet kan man sige, at der ikke er nogen, der har lukket Cheminova, så virksomheden må gøre noget rigtigt. Med hensyn til de ting, som Cheminova bliver beskyldt for i pressen, mener jeg, at det er store etiske spørgsmål, som man ikke kun kan give Cheminova skylden for. Det er også et spørgsmål om, at de fattige bønder ikke har råd til at købe mere miljøvenlige sprøjtemidler, og at ingen vil hjælpe dem økonomisk. I virkeligheden hører problemerne hjemme på politisk plan i en diskussion om øget landbrugsstøtte til de fattige lande.

Rane Willerslev, lektor, Afd. for Antropologi og Etnografi

Jeg har ikke været ansat på AU særlig længe og kendte ikke til Cheminova indtil for ganske nylig. Umiddelbart kan jeg godt lide tanken om, at en privat virksomhed finansierer forskning. Jeg har mere problemer med de etiske elementer, der er kommet op at vende i forbindelse med Cheminovas eksport af nogle kemikalier. Det er betænkeligt og måske også udtryk for en forældet virksomhedskultur. Den medtænker ikke den etiske dimension, som de fleste store internationale virksomheder har udviklet i en eller anden form. Det burde en virksomhed som Cheminova også have, og det burde universitetet stille krav om.

Man kan ikke købe sig til sympati

Det er spild af PR-penge at skabe Cheminova et bedre image med reklamer og kampagner, mener virksomhedens administrerende direktør Bjørn Albinus. Folks sympati skal opstå på grundlag af Cheminovas handlinger, og det kræver bedre information.

OMDØMME 2

I den brede befolkning kan folks velvilje over for Cheminova til tider ligge på et ganske lille sted. Det har fået mange dygtige marketing-folk til at foreslå kampagner, der kan give Cheminova et bedre image, men Bjørn Albinus, administrerende direktør for virksomheden, har et andet syn på sagen:

– Planteavl og nødvendigheden af at bruge plantebeskyttelsesmidler er alt for langt væk fra danskernes hverdag til, at vi kan købe os et bedre image gennem PR. Det havde været noget andet, hvis vi stadig var et samfund med tætte relationer mellem land og by. Så ville sådan nogle reklamekampagner hurtigt finde klangbund i befolkningen, siger Bjørn Albinus.

Han tilføjer, at Cheminovas situation ikke kan sammenlignes med en anden kemivirksomhed som Novo Nordisk, der nyder godt af danskernes generelle sympati for farmaceutiske produkter.

– Danskerne har et nært forhold til medicin. Det er noget, vi alle sammen bruger, når vi bliver syge. Sprøjtemidler er vi derimod flintrende ligeglade med. I Danmark kan vi endda langt hen ad vejen undvære sprøjtemidler. Det vil koste omkring fem milliarder af vores bruttonationalprodukt, hvilket ikke er meget i det store regnskab, og hvis vores løg og kartofler bliver ædt op af orm, så køber vi bare nogle nye, siger han.

Sultne i seng

– I vores del af verden har vi nogle gange svært ved at tage det sure med det søde, men virkeligheden er fuld af dilemmaer, og sådan har det været, siden Adam og Eva blev smidt ud af Paradis. I de fattige lande går 800 millioner mennesker hver aften sultne i seng, fordi de blandt andet ikke har sprøjtemidler til at forhindre angreb af sygdomme og skadedyr i deres afgrøder, siger Bjørn Albinus og fortsætter:

– Set i lyset heraf er vores produkter en meget stor hjælp i denne verden, og det er det budskab, vi gerne vil have kommunikeret ud, men det kræver et langt, sejt træk af informationsarbejde.

Det sure med det søde. Den brede befolkning har svært ved at acceptere det dilemma, at sprøjtemidler er nødvendige i mange af verdens fattige lande for at kunne brødføde befolkningerne, mener Cheminovas administrerede direktør Bjørn Albinus.

Bedre til at informere

Hvis Cheminova lavede humane produkter som f.eks. medicin eller for den sags skyld marcipan og chokolade, ville Bjørn Albinus ikke tøve med at bruge penge på reklamekampagner, men fordi sprøjtemidler er så langt væk fra danskernes hverdag, vil han hellere, at Cheminova bliver bedre til at informere om sine handlinger.

– Vi oplever en gang imellem, at folk dømmer os på usande artikler frem for vores konkrete handlinger. Det er tegn på, at vi skal blive bedre til at informere, så sådan nogle artikler ikke bliver skrevet, siger Lemvig-virksomhedens direktør og spørger:

– Hvor mange folk ved for eksempel, at vi siger nej til at sælge methylparathion i en lang række lande, fordi vi ikke kan få mulighed for at påvirke systemet og blive en konstruktiv partner, der vejleder om, hvordan man bruger vores produkter med størst mulig sikkerhed?

Klasse 1 ude om fem år

Cheminovas salg af de mest giftige sprøjtemidler, klasse 1-produkterne, har været under udfasning gennem de sidste mange år. I 1995 udgjorde salget af klasse 1-produkter godt 30 procent af omsætningen. I 2005 var beløbet nede på under 5 procent, hvilket svarer til cirka 190 millioner kroner. Hvorfor

tager Cheminova ikke konsekvensen og udfaser de giftigste produkter i de fattige lande her og nu? Bjørn Albinus forklarer:

– Argumenterne er forskellige fra land til land, men det er vores erfaring fra Mellemamerika, at situationen kun bliver værre, når vi trækker os hurtigt ud af et område. Samtidig er vi også nødt til at have det produktprogram, som kunderne efterspørger, for at være en interessant leverandør. Vi mener, det er en bedre løsning at indfase mindre giftige produkter i de fattige lande, men det tager tid at få registreret alle de nye varer, siger den administrerende direktør og tilføjer:

– Det er også værd at bemærke, at intet tyder på, at der sker flere ulykker med vores klasse 1-produkter end med vores klasse 2-produkter. Det betyder, at vores programmer for distribution, emballage og uddannelse af brugerne, de såkaldte “stewardship-programmer”, virker efter hensigten og nedsætter bøndernes arbejdsmiljømæssige risiko ved at arbejde med Cheminovas bekæmpelsesmidler.

Bjørn Albinus har været ansat i Cheminova siden 1978 og overtog hvervet som administrerende direktør i 1993. Han er oprindeligt uddannet cand.merc. fra Handelshøjskolen i Århus i 1978.

grammer om landarbejderes omgang med plantebeskyttelsesmiddel methylparathion i Nicaragua og Guatemala satte fokus på virksomhedens ansvar vedrørende salg af dette middel til de to lande.

Et af de store problemer var, at landarbejderne ikke anvendte beskyttelsesdragter. Sagen endte med, at Cheminova efter en undersøgelse i de to lande indstillede salget til Nicaragua. I sommer bragede Cheminova så igen i medierne med en sag, der stort set lignede sagen om salget af methylparathion i Nicaragua og Guatemala. Denne gang var det også et DR-dokumentarprogram om salget af det beslægtede insektmiddel monocrotophos til bomuldsproduktion i Indien, der satte gang i overskrifterne. Og næppe havde mediestormen lagt sig, før *Politiken* kunne berette om salg af methylparathion i Brasilien.

Udfasning i sigte

Salget i Indien og Brasilien fik hovedaktionærerne Aarhus Universitets Forskningsfond og ATP til at stille krav til koncernen Auriga, der ejer Cheminova, om, at virksomheden lever op til FAO's etiske regelsæt og forstærker indsatsen med at finde mindre giftige og mere sikre plantebeskyttelsesmidler til brug i udviklingslandene.

Ifølge Cheminova har salget af klasse 1-produkter været under udfasning gennem de sidste mange år. Salget udgjorde i 2005 under 5 procent, inklusive selskabets salg af tredjepartsprodukter, svarende til en omsætning på cirka 190 mio. kr. Foranlediget af den store mediedebat og aktionærernes ønsker om udfasning af disse produkter har Cheminova nu valgt at offentliggøre en oversigt over alle virksomhedens klasse 1-produkter, hvilke lande de sælges i, samt planlagte tidspunkter for udfasning i de enkelte lande. Ifølge oversigten skal det sidste klasse 1-produkt være udfaset i 2010.

Cheminova oplyser endvidere, at såfremt indsatsen mod en udfasning ikke er tilstrækkelig, vil den blive forstærket eller udfasningstidspunktet fremskyndet. Cheminova vil heller ikke introducere klasse 1-produkter i lande uden for USA, Canada, EU, Australien og Japan – så måske ender the never-ending story her?

Hvordan ville du have det med, at din forskning direkte eller indirekte bliver støttet med penge fra Cheminova

Steen Christensen, lektor, Geologisk Institut
Gennem de sidste 20 år har jeg i flere perioder samarbejdet med Cheminova, og jeg kender dem som ærlige folk, der spiller med åbne kort. Midt i 80'erne arbejdede jeg som rådgivende ingeniør med planlægning og udførelse af oprensningsprojekter i forbindelse med virksomhedens forureninger på Rønland. Alle de anbefalinger, vi kom med, tog Cheminova ad notam, og de gennemførte samtlige vores projektforslag. Sidenhen har jeg som lektor arbejdet sammen med Cheminova om både specialeprojekter og et ph.d.-projekt inden for forurening, og i de situationer har virksomheden været en positiv medspiller, der ikke har sat nogen grænser for forskningen. Så det siger sig selv, at jeg ikke ville have nogen problemer med, at min forskning bliver støttet af penge fra Cheminova.

Jens Erik Jørgensen, lektor, Kemisk Institut
Jeg vil ikke have noget imod at søge Forskningsfonden om støtte til forskningsprojekter - blandt andet fordi jeg mener, sagerne med Cheminova er mere komplekse, end de bliver fremstillet i dagspressen. Sprøjtemidler er mange steder nødvendige for at opnå et rimeligt høstudbytte, men man bør naturligvis anvende det mindst giftige sprøjtemiddel til at beskytte høsten med.

Pesticider på godt og ondt

Under 5 procent af Cheminovas omsætning sidste år stammede fra salg af de farlige klasse 1-pesticider. Men 5 procent kan let give 95 procent negativ medieomtale!
Hvad er det egentlig for nogle pesticider, der nu er fokus på, og har bønderne i Indien og Brasilien et reelt alternativ?

Skadedyrsbekæmpelse i Brasilien foregår ofte uden nogen form for beskyttelsesdragter. Det er et stort problem, hvis man sprøjter med methylparathion, der optages både direkte og gennem huden.

KEMI

De to plantebeskyttelsesmidler, som for alvor har fået de kritiske vinde til at blæse over kemivirksomheden ved Harbøre Tange, er organofosfaterne methylparathion og monocrotophos. Kendetegnende for de to midler er, at de er ekstremt akut giftige for både varmblodede dyr og insekter. De optages både direkte og gennem huden. De to midler blokerer nervesystemet, hvilket i værste fald fører til vejrtrækningsstop med døden til følge, medmindre man hurtigt behandles med modgiften atropin. Methylparathion er beslægtet med det endnu mere giftige parathion, bedre kendt under navnet bladn, der i 80'erne var et af de retrukne insektmidler herhjemme, og som på grund af den hurtige og meget effektive giftvirkning ofte er blevet brugt som mord- eller selvmordsmiddel gennem historien.

Ikke til småbønder
De to insektmidler er omfattet af Rotterdamkonventionen, der giver lande, som er parter i konventionen, mulighed for at sige nej til eller stille betingelser ved import af kemikalier og lign., hvis man er bekymret for ikke at kunne håndtere produktet sundhedsmæssigt forsvarligt.
Og det er netop håndteringen af methylparathion og monocrotophos blandt småbønder og landarbejdere

i udviklingslandene, der er det store problem. Selvom Cheminova har fulgt FAO's *Code of Conduct* og ydet en stor indsats for at oplyse om korrekt salg og anvendelse af midlerne – herunder korrekt emballage, dosering, beklædning, brug af masker, håndtering osv. – så udsætter mange landarbejdere i udviklingslandene sig selv for stor fare specielt ved udsprøjtningen, fordi de pga. økonomi eller den fugtige varme i tropen ikke er iført beskyttelsesdragt og gummistøvler.
Ifølge Peter E. Kenmore, der er Senior Integrated Pest Management Officer hos FN's landbrugsorganisation FAO, anvender de ikke de to plantebeskyttelsesmidler til projekter i udviklingslande.
– FAO leverer ikke klasse 1-midler, herunder methylparathion og monocrotophos, til projekter i udviklingslande, hvor disse produkter sandsynligvis vil blive håndteret af småbønder og landarbejdere under forhold, hvor man ikke kan garantere, at alle nødvendige beskyttelsesforanstaltninger bliver taget i brug. Dette gælder blandt andet lande som Brasilien og Indien, sagde han til *Politiken* den 27. november i år.
Et spørgsmål om pris
– Problemet med de to organofosfater er deres akutte toksicitet. Fordele ved disse midler er, at de ikke oplagres i miljøet. De nedbrydes me-

get hurtigt og udgør som sådan ikke en risiko for miljøet, siger Klaus Paaske, der er akademisk medarbejder ved Afdeling for Skadedyr og Plantebeskyttelse i Danmarks JordbrugsForskning.
– *Hvad er så alternativet til methylparathion og monocrotophos?*
– Man har jo i princippet en række moderne insektmidler. Grunden til, at de to midler har så stor en udbredelse, er, at de er meget hurtigtvirkende, hvilket er en stor fordel specielt i tropen. Mange af de nye og mere selektive midler er simpelthen for langsomtvirkende, når de massive insektangreb sætter ind. En anden og mindst lige så vigtig faktor er prisen. Mange af de moderne og skadedyrsspecifikke insekt-

midler koster meget mere end f.eks. methylparathion, og ofte er man nødt til at købe to-tre midler for at sikre en effektiv bekæmpelse, hvis der i afgrøderne forekommer flere forskellige skadedyr, siger Klaus Paaske og understreger, at det jo i sidste ende er firmaerne, der fastsætter prisen på plantebeskyttelsesmidlerne.
Kinesere klar til at tage over
Den udfordring er man klar til at tage op på Cheminova.
– Vi udfaser de farligste produkter efter planen, og så arbejder vi hårdt på at introducere nye og mindre farlige produkter, uanset hvor stor vores kommercielle succes bliver, siger biolog Lars-Erik Kruse Pedersen,

der er chef for Markedsudvikling og Agronomi på Cheminova.
Han så gerne, at udfasning blev fulgt op af et egentligt forbud mod de giftige klasse 1-pesticider, så markedet ikke fyldes op af andre producenter.
– Uden et forbud vil det være naivt at forestille sig, at vores salg af methylparathion i f.eks. Brasilien ikke erstattes af methylparathion fra først og fremmest Kina. Efter at vi stoppede salget af methylparathion i Guatemala i 1997, fortsatte den stigende ulykkestendens – så det hjælper nødvendigvis ikke landarbejderne i Brasilien, at vi indstiller vores mangeårige salg af methylparathion her. Også set i lyset af, at vores ansvarlighedsniveau er langt højere end de fleste andre leverandørers. Men det hjælper selvfølgelig på vores renommé. Og forhåbentlig kan vi tage konkurrencen op med en række alternative insektmidler til den rigtige pris – men det er *uphill*, som Lars Erik-Kruse Pedersen udtrykker det.

Anders Correll / ac@adm.au.dk

FAO'S CODE OF CONDUCT
FAO (FN's landbrugsorganisation) har udarbejdet en international Code of Conduct for distribution og brug af pesticider. Den er senest revideret i november 2002. Hensigten er at sætte en frivillig standard for offentlige og private organisationer, især på områder, hvor der er mangelfuld eller ingen national regulering.
FAO's Code of Conduct tilskynder bl.a. regeringerne til at implementere registrerings- og kontrolsystemer, der er nærmere beskrevet i teksten. Den tilskynder industrien til at medvirke ved revurdering af pesticider. Derudover opfordrer den bl.a. til at arbejde på at tilvejebringe mindre giftige midler, til at sikre, at alle produkter sælges i ordentlige pakninger med korrekt faremærkning og letforståelig brugsanvisning, samt til at sørge for, at produkterne er behørigt afprøvet, inden de markedsføres.
Ifølge Lars-Erik Kruse Pedersen, der er Cheminovas chef for Markedsudvikling og Agronomi, lever virksomheden op til kravene i FAO's Code of Conduct.

I CAMPUS nr. 20 skrev rektor Lauritz B. Holm-Nielsen leder om Cheminova.

Elvin V.P. Odgaard, ph.d.-studerende, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Så længe virksomheden er etisk velfunderet og overholder de gældende regler på alle relevante områder, har jeg ikke noget imod, at jeg indirekte kan få midler fra Cheminova til min forskning. Selvfølgelig bliver jeg følelsesmæssigt påvirket af debatten i medierne, men jeg har stadig svært ved at lade mig diktere af en oppisket stemning som mediernes generelle holdning til Cheminova – også selvom jeg generelt er bekymret for den økologiske udvikling i verden.

Niels Wium Olesen, adjunkt, Afd. for Historie

Normalt er jeg glad for og stolt over at være ansat på Aarhus Universitet. Men med den aktuelle sag om Cheminova blev jeg opmærksom på, at jeg er ansat i en virksomhed, som på en eller anden måde har et image-problem. Jeg lider ikke som sådan af berøringsangst over for, at universitetet er involveret i den form for fremstillingsvirksomhed, men det skal være på en etisk forsvarlig måde. Det helt basale princip må være, at man ikke skal producere noget, som man ikke selv kunne finde på at bruge. Jeg synes, universitetet nu er landet på den rigtige holdning, men det var, som om Lønmodtagernes Dyrtidsfond og ATP skulle trække det til truget.

Torben Sigsgaard, professor, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Cheminova må gerne yde et bidrag til min forskning, men jeg har for længst taget en personlig beslutning om, at jeg ikke vil forske i pesticider. Så er der ingen, der kan komme og beklikke min forskning på et senere tidspunkt. Jeg synes dog, ledelsen skal overveje, hvor længe universitetets image kan holde til at have det nuværende Cheminova tilknyttet institutionen. Efter min mening burde vi for eksempel arbejde mere for, at Cheminova ikke sælger pesticider i den tredje verden, som er forbudte i Europa.

Fondspenge, der gør en forskel

Hvor ville de mange tidsskrifter på Aarhus Universitet være henne uden midler fra Forskningsfonden? Ville laboratorieforsøgene kunne gennemføres? Hvor mange ph.d.-studerende og hvor meget plads ville der være på universitetet? Det er svært at forestille sig Aarhus Universitet uden midlerne fra Cheminova.

DEN RIGE ONKEL

Det er ikke godt at vide, hvad der var blevet af docent, dr.phil. Paul Krügers studier over den franske smags og den litterære kritiks historie uden Cheminova-penge. Den 21. februar 1946 var Krüger sammen med syv andre forskere de første, som modtog penge fra Aarhus Universitets Forskningsfond. Krüger fik 3.000 kr. til sine højtlitterære studier, og det var det næsthøjeste beløb, der blev uddelt. I alt blev der uddelt den fyrstelige sum af 18.700 kr., og det beløb blev ikke meget større de næste 15 år. Udbyttet fra aktierne i Cheminova, som universitetet havde fået foræret af civilingeniør Gunnar Andreassen i 1944, var ikke prangende. I 1950 var der dog bl.a. råd til, at docent O. Strange kunne få 2.375 kr. "til Anskaffelse af en elektrisk Multiplikationsmaskine", som det hed på datids-dansk, og i 1952 kunne den store danske teolog K.E. Løgstrup glæde sig over hele 3.000 kr. til en studierejse til England, hvor han skulle studere "de aktuelle Problemstillinger inden for Eksistentialfilosofiens og den logiske Empirismes Behandling af de normative Fænomener og Udsagn".

Jo, Cheminova-pengene fik skam hurtigt ben at gå på.

På børsen

I dag er Cheminova en økonomisk succeshistorie med pæne tal på bundlinjen, og aktiekursen har over de seneste år været støt stigende. Dermed er Forskningsfondens betydning for Aarhus Universitet også vokset. Den afgørende begivenhed i den sammenhæng er børsintroduktionen i 1986. Den betød, at der blev udstedt for 75 mio. B-aktier, som for en del kunne sælges til andre investorer til fordel for såvel fonden som virksomheden. Forskningsfonden forblev dog enejer af A-aktierne og havde dermed fuld kontrol over virksomheden.

– Børsintroduktionen er det historiske skred. Før 1986 havde Forskningsfonden en relativt begrænset betydning for Aarhus Universitet, men de sidste små 20 år har den haft enorm betydning, siger Jørgen Andersen, der er direktør i Forskningsfondens Ejendomsselskab (FEAS).

Kigger man på Forskningsfondens årsberetning fra 2005, fremgår det, at Cheminova-pengene (74 mio. kr. i 2005) i dag går til stort og småt på universitetet. Der bliver givet bevil-

De sidste 20 år har Aarhus Universitets Forskningsfond haft enorm betydning for universitetet, siger Jørgen Andersen, der er direktør for Forskningsfondens Ejendomsselskab. Fonden har bl.a. gjort mange byggerier mulige – f.eks. i IT-byen Katrinebjerg, hvor dette billede er taget.

Lars Kruse / AU-foto

linger til bl.a. konferencer, receptioner, udlandsrejser, bogudgivelser, tidsskrifter, driftstøtte, forskeruddannelse, laboratorieudstyr, medhjælp samt en lang række særlige projekter og indsatsområder, f.eks. initiativer til at forny forskningsprofilen på universitetet. Således er det Forskningsfonden, der med en særlig bevilling på 25 mio. kr. i 2007 gør det muligt at tiltrække et stort antal nye ph.d.-studerende til Aarhus Universitet.

Fondens penge giver ganske enkelt mulighed for en lang række aktiviteter, der ellers ville være vanskelige at gennemføre.

Rig onkel

Det gælder for eksempel også udgivelsen af tidsskrifter. Aarhus Universitet har især inden for humaniora nogle af de mest fremtrædende tidsskrifter i landet.

– Det er jo altid rart at have en rig onkel, siger Simon Pedersen, der sidder i redaktionen på det kunsthistoriske tidsskrift, *Passepartout*.

– Forskningsfonden har uden tvivl stor betydning for alle videnskabelige tidsskrifter på universitetet, og på Humaniora har vi nogle af de mest markante af slagsen. Vi er ikke 100 procent finansieret af midler fra Forskningsfonden, men vi er 100 procent afhængige af midlerne. *Passepartout* ville ikke eksistere uden de midler, siger han.

Den Jyske Historiker har også

nydt godt af støtten fra Forskningsfonden.

– *Den Jyske Historiker* er enestående blandt de danske faghistoriske tidsskrifter, og Aarhus Universitets Forskningsfond har været en livsbetegnelse for tidsskriftet. I dag er tilskuddet mindre end tidligere, men det er, fordi tidsskriftet er blevet landsdækkende og kører bedre nu, siger forhenværende redaktør Niels Brimnes fra Afdeling for Historie.

Medhjælp og formidling

Inden for det sundheds- og naturvidenskabelige område spiller Forskningsfonden også en kæmpe rolle.

– Mange ting kan stå og falde med, at man får en bevilling, siger professor Anders Børghlum Jensen fra Institut for Human Genetik.

I 2004 søgte han midler til laboratoriemedhjælp og fik 40.000 kr.

– På et laboratoriefag som mit er det uhyre vigtigt at have medhjælp til at få sat forsøg i gang og få dem afsluttet. Så er der hele apparatursiden. Human genetik er et meget ressourcetungt forskningsområde, og vi er i konstant knaphed for midler. Projekterne bliver stort set aldrig finansieret fuldt ud fra de eksterne fonde, vi søger, og derfor kan medfinansiering fra Forskningsfonden være helt afgørende, siger Anders Børghlum Jensen.

Steno Museet, der dækker naturvidenskabens og medicinens historie, ville sandsynligvis ikke have set

dagens lys, hvis Forskningsfonden ikke havde eksisteret.

– Vi fik jo i sin tid en stor donation fra fonden, og vores planlagte udvidelse med et Inspiratorium er kun mulig i kraft af de små 10 mio. kr., der er afsat fra Forskningsfonden. Så man må sige, at den har været enormt betydningsfuld for museet, siger fhv. museumsdirektør Kurt Møller Pedersen.

Steno Museet står for en stor og vigtig del af den brede formidling af natur- og sundhedsvidenskab til blandt andet folkeskolerne i Østjylland.

Sommerfugleplanen

En helt afgørende betydning, fonden har haft, ligger i de gule og røde mursten, der er blevet til bygninger i og omkring Universitetsparken de sidste 15-20 år.

Fra midt i 70'erne til slutningen af 80'erne var universitetet reelt underlagt et byggestop. Der kom ikke én eneste kvadratmeter til, selv om økonomien og studenterantallet i samme periode steg med 35-40 procent. Det gik ud over både forskningen og undervisningen.

I 1987 stiftede Forskningsfonden datterselskabet Forskningsfondens Ejendomsselskab A/S (FEAS), i første omgang for at være bygherre for landets første forskerpark – de gule bygninger, der i dag ligger på Gustav Wiedes Vej – og for at skaffe boliger til gæsteforskere og -studerende.

Men det blev hurtigt mere omfattende.

– I begyndelsen af 90'erne kom regeringen med en plan, der hed "Universiteter i vækst". Den indebar, at vi langt om længe måtte begynde at lave en udbygningsplan. Vi havde været underlagt et bygningsstop så længe, at vi lige måtte en tur omkring fremmedordbogen for at se, hvad det nu betød, fortæller Jørgen Andersen, direktør for FEAS.

Enden blev, at man begyndte at formulere en plan om at holde universitetet samlet omkring Universitetsparken. Planen indebar opkøb af grunde omkring universitetet og blev kaldt "sommerfugleplanen", fordi den på et kort så ud som en sommerfugl. Den kunne kun gennemføres, fordi FEAS kunne investere i de mange byggeprojekter med arbejdskapital fra Forskningsfonden – altså i sidste ende pengene fra ejerskabet af Cheminova.

Byuniversitetet

I dag har universitetet via Forskningsfonden i samarbejde med forskellige partnere etableret bygninger på næsten alle de grunde, der blev udpeget i "sommerfugleplanen".

– Kaserne-grunden havde vi nok haft også uden FEAS. Med de andre er det tvivlsomt. Og i hvert fald havde vi ikke kunnet tage eventuelle nye bygninger fra staten i brug så hurtigt. For staten giver kun bygninger, ikke udstyr og inventar. Via Forskningsfonden har vi hvert år kunnet prioritere nogle millioner til at støtte infrastrukturen i de nye bygninger – typisk it og biblioteker. Frem for alt har vi via fonden været i stand til at bevare den enestående stilling, Aarhus Universitet har i Danmark som et samlet byuniversitet, siger Jørgen Andersen.

Hans Plauborg / hhp@adm.au.dk

AU'S FORSKNINGSFOND

- oprettet i 1944, da civilingeniør Gunnar Andreassen skænkede hele aktiekapitalen i A/S Cheminova til Aarhus Universitet.
- bestyrelsen skal bestå af mindst 6 og højst 10 personer. Rektor er født medlem.
- formålet er at støtte den videnskabelige forskning ved Aarhus Universitet.
- uddeler midler efter indstilling fra fakulteterne.
- har de sidste tre år uddelt mellem 55 og 75 mio. kr. årligt

Finland fældede fysik- showet

Aarhus Universitets højt roste fysikshow gik glip af førstepladsen ved den første europæiske science festival, men holdet har allerede nu godt gang i 2007-kalenderen.

KONKURRENCE

– Vi var noget skuffede, fordi vi vidste, at vi kunne have gjort det bedre. Men for at have slået den israelske vinder skulle vi stadig have leveret et af vores allerbedste shows, siger Klaus Seiersen, der er stifter af Fysikshow Aarhus – et initiativ fra de studerende på Fysik ved Aarhus Universitet, der har til formål at udbrede viden om fysik gennem publikumsvenlige forsøg.

Klaus Seiersen er sammen med sine kolleger fra fysikshowet netop vendt hjem fra finalen ved den første europæiske science festival, WON-DERS, der blev afholdt i Helsinki. Til festivalen blev der blandt de 22 deltagere kåret en vinder af både juryprisen og publikumsprisen. Desværre stod der ikke danske initialer på nogen af priserne, men henholdsvis israelske og tyske, og det selvom Fysikshow Aarhus bliver rost til skyerne både i indland og udland.

Passivt publikum

– Da vi på Jerusalem Science Museum kvalificerede os til finalen, havde vi et fantastisk medlevende publikum, men finnerne var langt mere tilbageholdne. Derudover havde vi et par kiks under showet, fordi vi fik lidt for kort tid til at forberede os i, forklarer Klaus Seiersen.

Fysikshowet blev dog stadig fremhævet af juryen, der havde lagt mærke til, at århusianerne gjorde meget ud af at tale med publikum.

– Vi havde brugt dagen på at lære finsk og kunne en masse vendinger. Når vi skulle bruge flydende kvælstof eller varmt vand, sagde vi de finske ord for det, og det imponerede mange mennesker, fortæller Klaus Seiersen.

Indtil videre byder 2007 på et varieret program for det århusianske fysikshow. De er blevet inviteret tilbage til Jerusalem Science Museum for at optræde med deres show, skal deltage i en stor hollandsk workshop om fysikshows og arbejde sammen med en af Århus' restauranter om at kombinere naturvidenskabelig viden med finere madlavning.

Martin H. Damsgaard / mhd@adm.au.dk

Khaterah Razavi, forskningsassistent og tidligere iransk psykolog, mener, at mange af indbyggerne i Irans hovedstad er deprimerede fordi der er så mange sociale, økonomiske og politiske begrænsninger i deres liv.

Den deprimerede by

Med en kandidatgrad i klinisk psykologi fra Iran og tolv års erfaring som praktiserende psykolog i landets hovedstad har Khaterah Razavi et indgående kendskab til Teherans mange deprimerede indbyggere og deres udbredte stofmisbrug. I dag er hun forskningsassistent på Aarhus Universitet og har åbnet privatklinik i Vejle.

SJÆLESÅR

Efter revolutionen i 1979 og otte års krig mellem Iran og Irak fik især to iranske faggrupper ekstra meget at lave. Det var plastikkirurgerne og psykologerne. Folk stod i kø på offentlige ventelister for at få udbedret krigens skader i form af brækkede kæber og smadrede næser, og et stort antal mennesker havde fået sår på sjælen, der krævede hjælp fra en psykolog for at kunne hele.

Det er blandt andet mange af de

mennesker, Khaterah Razavi, forskningsassistent ved Psykologisk Institut på Aarhus Universitet, har hjulpet gennem sine tolv år som psykolog i Teheran.

Modløse og deprimerede

Khaterah Razavi kom til Danmark for fem år siden. Hun understreger, at Iran er et meget heterogent land med vidt forskellige befolkningsgrupper, så derfor kan hun kun udtale sig om befolkningens generelle psykologiske tendenser og principielt begrænset til hovedstaden Teheran, hvor hun har sin erfaring fra.

– Et af de største psykiske problemer i Iran er depression. Problemet er langt større end i Danmark, og det er ganske naturligt. Iranerne har rigtig mange sociale, økonomiske og regeringsmæssige begrænsninger, der giver folk store problemer og er skyld i, at iranerne generelt har meget lidt frihed og glæde i livet, forklarer den tidligere iranske psykolog.

Hun tilføjer, at befolkningens indskrænkede frihed blandt andet viser sig i form af mangel på demokrati, tvangsægteskaber, indskrænket retsfrihed for kvinder – og unge, der ikke kan få lov til at dyrke naturlige sociale og seksuelle forhold.

– Selvom der ikke altid er troværdige statistikker i Iran, behøver man bare gå ind i en bybus eller en butik i Teheran og se på folks triste og modløse ansigter, så er det tydeligt for

enhver, at en stor del af indbyggerne er depressive, siger Khaterah Razavi.

En maske af glæde

I Teheran bor der over 12 millioner mennesker, og som en konsekvens af den depressive tilstand blandt byens indbyggere er stofmisbrug et stort problem.

– Antallet af stofmisbrugere i Iran er mere udbredt end alkoholmisbrug i Danmark. Stoffet giver folk en falsk fornemmelse af glæde og er egentlig kun en maske, de tager uden på deres depression, men konsekvenserne af misbruget går hårdt ud over dem selv og familien, siger Khaterah Razavi.

Medier formidler psykologi

For få år tilbage var det stadig tabubelagt at gå til psykolog i Iran, men i dag har især massemedierne gjort det mere acceptabelt at søge professionel hjælp hos en psykolog.

– I takt med at mange radio- og tv-programmer er begyndt at "få besøg" af psykologer, er folk blevet mere oplyste omkring psykologi. Antallet af iranere, der henvender sig til en psykolog, har været stærkt stigen de de senere år, fortæller Khaterah Razavi, der formoder, at de restriktive iranske medier tillader psykologer i programmerne, fordi medierne opfatter et videnskabeligt område som psykologi, som neutralt og ufarligt over for landets magthavere.

Indvandrere søger hjælp

I maj 2006 åbnede Khaterah Razavi en klinik i Vejle, der er blevet særdeles efterspurgt blandt indvandrere. Hvis folk ønsker det, kan konsultationen blive afholdt på farsi.

– Psykologi er kulturbundet, så derfor er der især mange iranske indvandrere, der gerne vil have mig som psykolog. Det er ikke anderledes, end hvis en dansk klient, der bor i USA, foretrækker en dansk psykolog i stedet for en amerikansk psykolog, siger hun.

Khaterah Razavi arbejder på klinikken mandag, onsdag og fredag og er at finde på Aarhus Universitet tirsdag og torsdag.

På trods af sin store erfaring gik der næsten fire år, inden Khaterah Razavi fik certifikat på, at hun måtte arbejde som klinisk psykolog i Danmark. Det skyldtes blandt andet, at mange af hendes supervisorer befandt sig i andre lande. Som forskningsassistent er hun for tiden ved at forberede en undersøgelse om iranere i Danmark og deres psykologiske forhold.

Martin H. Damsgaard / mhd@adm.au.dk

PSYKOLOGI I IRAN OG DANMARK

– Iran har flere forskellige befolkningsgrupper end Danmark og repræsenterer derfor også et bredere spektrum af psykiske sygdomme.

– De fleste iranske psykologer bruger færre timer på journalskrivning end en dansk psykolog, men tilbringer til gengæld flere timer ansigt til ansigt med deres klienter.

– I Iran sidder de fleste psykologer bag ved deres skrivebord, mens de taler med klienten. Det udtrykker autoritet og kan være en fordel over for klienter, der er defensive. I Danmark sidder både psykolog og klient for det meste i behagelige stole i et hjemmeagtigt arbejdsværelse. Det fremmer tilliden mellem de to parter.

Klar til elektroniske afstemninger

De studerende på Aarhus Universitet kan meget vel have sat deres sidste kryds på papir ved de årlige valg til universitetets organer. Alle andre universiteter har enten allerede indført elektroniske afstemninger eller har dem på trapperne, og nu følger Aarhus Universitet formentlig trop.

DEMOKRATI

Aalborg og Roskilde gør det allerede, og København og Odense gør det fra næste år.

Et klik med en mus har på næsten alle landets universiteter erstattet et kryds på en stemmeseddel, når de studerende skal vælge deres repræsentanter til universiteternes mange råd, nævn og bestyrelser.

Og nu er Århus også på vej.

Formanden for valgudvalget på Aarhus Universitet, professor Morten Kyndrup, slår fast, at udvalget allerede for flere år siden har taget en principbeslutning om, at man ønsker elektronisk afstemning. Nu har man også sat det praktiske arbejde i gang for at finde en teknisk løsning.

– Da vi talte alle stemmerne op denne gang, aftalte vi i valgudvalget, at hvis vi kunne finde en elektronisk løsning, der kunne erstatte papir-

sedlerne, så skulle den indføres så hurtigt som muligt. Det er simpelt hen for besværligt, og de mange nye afdelinger af Aarhus Universitet efter fusionen gør det helt sikkert ikke nemmere i de næste år, siger han.

Morten Kyndrup forklarer, at Aarhus Universitet hidtil har været tilbageholdende med elektroniske afstemninger, bl.a. fordi nogle folk i valgudvalget har været bange for, at stemmeprocenten ville falde, hvis valget ikke mere var synligt på universiteterne.

Men erfaringer fra Aalborg og Roskilde viser nu, at stemmeprocenten absolut ikke bliver lavere, når man går over til elektronisk afstemning. Tværtimod.

Dobbelt så mange stemmer

Både Aalborg Universitet og Roskilde Universitetscenter har i år for

første gang ladet de studerende stemme med musen til universitetsvalgene. Begge steder blev stemmeprocenten fordoblet i forhold til sidste års valg.

– Virkelig mange af vores studerende har sagt til mig, at de er rigtig glade for den nye afstemningsform, specielt fordi den er nemmere. Vi kan også se, at især de studerende fra afdelinger langt fra afstemningsstederne eller dem, der læser i udlandet, har taget den nye afstemningsform til sig, for der er flere end sædvanligt, der har stemt, siger Lene Skjærbæk fra valgsekretariatet på Aalborg Universitet.

På både Københavns Universitet og Syddansk Universitet har man skelet til de andre universiteters erfaringer, og her har man også sat de elektroniske afstemninger på skinner.

– Vi er i gang med at kigge på elektronisk valg, og hvordan vi skal

gøre det rent teknisk. Jeg vil ikke afvise, at vi allerede til foråret holder et lille prøvevalg på edb-skærmen, men næste år til det store bestyrelsesvalg bliver det helt sikkert ikke på papir, siger Preben Liljendahl fra valgsekretariatet på KU.

Studerende er ikke enige

På Aarhus Universitet har Studenterrådet tre pladser i det centrale valgudvalg.

Michael Kolbæk er en af repræsentanterne, og han synes, at en elektronisk afstemning er en udmærket ide, som kan spare en masse administrativt arbejde.

– Det er meget positivt, at en række andre universiteter har gode erfaringer med elektroniske afstemninger, især i forhold til en højere stemmeprocent. Men jeg tror, det er vigtigt, at vi stadig gør noget ud af valget og laver afstemningen til en lidt "sjov" event, så de studerende stadig husker at stemme, siger han.

Lars Therkelsen er også studenterrepræsentant i valgudvalget, men han er langt mere skeptisk over for udsigten til elektroniske afstemninger.

– Jeg synes faktisk, at der er en pointe i, at det er lidt besværligt at stemme. Hvis man bare kan sidde hjemme foran skærmen og stemme, så risikerer vi, at det hele bliver lidt for tilfældigt og uforpligtende, siger han.

I stedet foreslår Lars Therkelsen, at man nøjes med at lave de studerendes individuelle stemmeseddel i en elektronisk version, som så kan printes på valgstederne. På den måde er de studerende ikke bundet af at skulle møde op på et bestemt valgsted.

– Jeg synes, det er godt for demokratiet, hvis de, der rent faktisk besvarer sig med at køre hele vejen op på universitetet, også er dem, der får lov til deltage. Men der er efterhånden så mange, der synes, at papir er så retro, at elektroniske afstemninger ikke bliver til at komme udenom, siger han.

Kristian Serge Skov-Larsen / ksl@adm.au.dk

Muse-succes i dyrestalden

Dyrestalden i Bartholinbygningen holder en stald med forsøgsmus kørende på syvende år i træk. Normalt bryder sådan en stald ned med infektion efter højst fire år, men det har stramme regler og effektive dyrepassere lavet om på.

HYGIEJNE

Første gang man forlader dyrestalden i Bartholinbygningen, skal man forberede sig på en let summen i hovedet. Det er alle hygiejnereglerne, der er ved at lagre sig, og dem er der snart lige så mange af, som der er rotter, mus, marsvin og kaniner i forsøgssaldene.

Men det er netop på grund af de mange regler, at dyrestalden har opnået så flot et resultat med sin stald for immundefekte mus. Det vil sige mus, der ikke har noget immunforsvar og dermed tager alle de sygdomme til sig, som de bliver udsat for.

Stalden kører nu på syvende år i træk uden at have været udsat for et totalt nedbrud. Normalt holder en stald af den slags højst i fire år, inden dyrene får en infektion og må aflives, fordi de er uegnede til forsøg. Det er dog sjældent, at dyrene bliver syge eller dør af infektionerne. I langt de fleste tilfælde er infektioner "stumme" og kan kun påvises ved antistoffer i blodet på musene. Alligevel er infektionen uønsket, for-

di den kan påvirke forsøgene og gøre resultaterne uholdbare.

Faglig leder af dyrestalden, lektor Frederik Dagnæs Hansen, er særdeles godt tilfreds med det gode resultat:

– Det sikrer forskerne mere kontinuitet i deres arbejde, men det er naturligvis også en præstation, vi har bygget op til gennem mange år, og langt hen ad vejen skyldes det vores entusiastiske personale, siger han.

Desværre er den oprindelige musestamme i stalden for nyligt gået ned. Stammen udgør dog kun en del af alle musene i den succesrige stald. Indtil videre tyder undersøgelserne på, at det ikke var en traditionel virus, der tog livet af musene.

For de regelrette

Ud over at have dyretække skal man også have en udpræget regelsans for at kunne begå sig som dyrepasser i Bartholinbygningens dyrestald. Hver dyrepasser har en 14-15 kvadratmeter stor stald som sit hovedansvarsområde. I stalden for de immundefekte mus er det dyrepasse-

Søren S. Kjeldgaard / AU-Foto

Tenna er dyrepasser i Bartholinbygningens dyrestald. Som mange af de andre dyrepassere bruger hun megen tid på at hygge om dyrene og give dem masser af menneskelig kontakt.

gælder der endnu flere regler for de ansatte i dyrestalden. For eksempel skal alle vinduer og døre være lukket året rundt, så der ikke kommer fremmede mus eller rotter ind. Og på grund af smittefaren må man kun gå fra en renere stald til en forsøgssald af lavere status. Staldene er inddelt i renlighedsgrader, der varierer fra en A-stald som den reneste til en G2-stald i den anden ende af skalaen.

Menneskelig kontakt

En anden af dyrepasserne, Dorte, har arbejdet i Bartholinbygningens dyrestald i 13 år. På trods af, at dyrene bliver brugt til forsøg, mener hun, at de har det bedre end mange kæledyr i mange private hjem.

– Vi går meget op i at hygge omkring dyrene og give dem masser af menneskelig kontakt. Hvis ikke de er håndtamme og fri for stress, er de umulige at håndtere for forskerne, fortæller hun.

Dyreforsøgstilsynet sætter tydelige grænser for, hvad dyrene må blive brugt til, og hvis en forsker vil lave et nyt forsøg, skal han først have en ansøgning godkendt ved Dyreforsøgstilsynet. Alle godkendelser ligger åbent på Justitsministeriets hjemmeside under www.dyreforsogstilsynet.dk

Martin H. Damsgaard / mhd@adm.au.dk

ren Lone, der styrer slagets gang.

– Man skal hele tiden tænke fremad. Hvis jeg glemmer at tage noget med ind i stalden om morgenen, kan jeg ikke bare gå ud og hente det igen. Går jeg ind og ud af stalden flere gange om dagen, vil det på sigt bringe alt for mange nye bakterier ind til musene, så jeg er nødt til at vente til næste dag, fortæller hun.

Lone bruger både handsker, hue og mundbind i sit daglige arbejde

med musene, og når hun åbner en af de mange gennemsigtige bokse med de små gnavere i, foregår det under en såkaldt flowbænk. Den blæser ren luft ned i kassen, så de sarte mus ikke bliver udsat for fremmede bakterier. Kasserne er alle på størrelse med en almindelig grønsagsskuffe i et køleskab, og hver gang Lone går videre til et nyt hold mus, desinficerer hun sine hænder. Uden for den immundefekte stald

MEDDELELSER

Se alle opslag i fuld længde på www.au.dk/meddelelser

DOKTORGRADEN

Forsvar
SUN
Med henblik på erhvervelse af doktorgraden i medicin holder afdelingslæge **Jens Cosedis Nielsen**, ph.d., den 5. januar 2007 kl. 14.00 et offentligt forsvar med titlen “Pacing mode selection in patients with sick sinus syndrome”. Forsvaret finder sted i Auditorium 424, Anatomisk Institut, bygning 1230.

PH.D.-GRADEN

Forsvar
SUN
Med henblik på erhvervelse af ph.d.-graden i medicin holdes følgende offentlige forsvar:

Cand.scient. **Thomas Munk Laursen** den 8. december 2006 kl. 14.00 med titlen “A register based epidemiological description of risk factors and outcomes for major psychiatric disorders, focusing on a comparison between bipolar affective disorder and schizophrenia”. Forsvaret finder sted i Auditorium 6, Institut for Medicinsk Biokemi, Bygning 1170.

Cand.scient. **Thomas Holm Pedersen** den 19. december 2006 kl. 13.00 med titlen “Regulation of skeletal muscle excitability: role of the resting membrane conductance”. Forsvaret finder sted i Auditorium A, Institut for Fysiologi og Biofysik, Afdeling for Fysiologi.

Cand.scient. **Bjarke Moosgaard** den 5. januar 2007 kl. 14.00 med titlen: “Vitamin D metabolism in primary hyperparathyroidism”. Forsvaret finder sted i Auditorium I, Aarhus Sygehus, Tage-Hansens Gade 2, Århus.

Cand.med. **Anne Kirstine Stochholm Krag** den 12. januar 2007 kl. 11.30 med titlen “The epidemiology of growth hormone deficiency – a nationwide study”. Forsvaret finder sted i Samfundsmedicinsk Auditorium, Bygning 1262.

Cand.med. **Gitte Højbjerg Jacobsen** den 16. januar 2007 kl. 14.00 med titlen “Respiratory diseases and exposure in the Danish Furniture Industry: A 6 year follow up”. Forsvaret finder sted i Samfundsmedicinsk Auditorium, Bygning 1262.

Cand.med. **Mette Marie Madsen** den 18. januar 2007 kl. 14.00 med titlen “Myocardial perfusion and contractile function in diabetes mellitus”. Forsvaret finder sted i Auditorium A, Skejby Sygehus.

Cand.med. **Allan Carlé** den 18. januar 2006 kl. 15.00 med titlen “Nosological types of hypothyroidism in a population with mild to moderate iodine deficiency”. Forsvaret finder sted i Auditoriet, Forskningsens Hus, Sdr. Skovvej 15, Aalborg.

Med henblik på erhvervelse af ph.d.-graden i odontologi holder cand.odont. **Golnosh Bahrami** den 8. december 2006 kl. 14.00 et offentligt forsvar med titlen “Marginal bone status in an adult Danish population”. Forsvaret finder sted i Auditorium 3, Århus Tandlægeskole, Vennelyst Boulevard 9, Århus.

Tildelinger
HUM
Det Humanistiske Fakultets Akademiske Råd har den 22. november 2006 tildelt ph.d.-graden til **Anders Ehlers Dam** for afhandlingen “Den vitalistiske strømning – i dansk litteratur omkring år 1900”.

SUN
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultets Akademiske Råd har tildelt følgende ph.d.-graden i medicin:

Cand.med. **Birgit Drews** for afhandlingen “Sygefravær. Interventionsundersøgelse og deskriptive studier”.

Cand.med. **Anette Jørgensen** for afhandlingen “Hyaluronan treatment, pain modalities and MRI in knee osteoarthritis”.

Konferering
SUN
Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet har konfereret den odontologiske doktorgrad til cand.odont. **Rodney Allan Moore**, ph.d., for afhandlingen “Psychosocial aspects of dental anxiety and clinical pain phenomena”.

Shengxi Li, MD, for afhandlingen “Pharmacology of allodynia. Experimental work on the Chung-model of surgical neuropathy”.

Sygeplejerske **Ellen Margrethe Mikkelsen**, MPH, er tildelt ph.d.-graden i sygepleje for afhandlingen “Impact of genetic counseling for hereditary breast and ovarian disposition on psychosocial outcomes and risk perception: A population-based follow-up study”.

SAM
Det Akademiske Råd har den 22. november 2006 tildelt **Carina Sponholtz** ph.d.-graden i økonomi og ledelse på grundlag af afhandlingen “Essays on Empirical Corporate Finance”.

Det Akademiske Råd har den 22. november 2006 tildelt **Anders Branch Pedersen** ph.d.-graden i statskundskab på grundlag af afhandlingen “Fra landvindingspolitik til naturgenopretningspolitik. Policy-netværks magt og forandring”.

PRISER

Ludvig Holbergs minnefond
Der inviteres til nomineringer af kandidater til “Holbergs Internasjonale Minnepris 2007” samt kandidater til “Nils Klim-prisen 2007”. Nomineringsfristen er den 15. februar 2007. For mere information se: www.holbergprisen.no

FORSKNINGSSTØTTE

The John Carter Brown Library
will award approximately thirty Research Fellowships. Sponsorship of research is reserved exclusively for scholars whose work is centered on the colonial history of the Americas. The deadline for submission of application materials is January 10, 2007. Website: www.JCBL.org

Smithsonian Fellowships 2007
indkalder ansøgere til følgende programmer: Senior fellowships, Postdoctoral fellowships, Predoctoral fellowships, ten-week graduate student fellowships. For mere information se: www.si.edu/research+study

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Der indkaldes ansøgninger til fakultetets rejsekonti for rejser, der primært skal finde sted 1. marts – 30. juni 2007. Ansøgningsfrist onsdag den 10. januar 2007, kl. 12.00. Se <http://www.health.au.dk/index>

Informationscentret holder lukket fra den 22. december 2006 kl. 14 til og med 1. januar 2007

Følgende afdelinger i Fredrikshus holder åbent mellem jul og nytår:

Informationskontoret:
onsdag til torsdag 8-16, fredag 8-14

Internationalt Sekretariat:
onsdag til fredag 10-14

Sekretariatet for Efter- og Videreuddannelse:
onsdag 12-16 og torsdag og fredag 10-14

Hovedindgangen i Fredrikshus vil være åben i afdelingernes åbningstid.

Vi ønsker alle en glædelig jul og et godt nytår.

Informationscentret

KOM GRATIS PÅ FOLKEUNIVERSITETET

I anledning af, at Folkeuniversitetet i år fyldte 60, tilbød Aarhus Universitet sine alumner og ansatte med ledsager fri adgang til forelæsninger i efteråret. Det blev en kæmpe succes.

Derfor tilbydes alle alumner, ansatte og pensionerede medarbejdere ved det nye Aarhus Universitet én gratis forelæsningsrække med ledsager i foråret 2007. God fornøjelse!

Program for forelæsningerne kan ses i Folkeuniversitetets forårsprogram eller på www.folkeuniversitetet.au.dk

Kupon til **1 GRATIS FORELÆSNINGSRÆKKE** for alumner/ansatte/pensionerede medarbejdere ved det nye Aarhus Universitet (Aarhus Universitet, Handelshøjskolen i Århus, Danmarks JordbrugsForskning og Danmarks Miljøundersøgelser) – med ledsager. Den udfyldte kupon sendes til **Folkeuniversitetet i Århus, Skt. Clemens Stræde 1, 8000 Århus C**, eller oplysningerne mailles til ja@fuaarhus.dk. Adgangskort sendes samlet til alumnen/den ansatte/pensionerede medarbejder. Bemærk, at antallet af ledige pladser til forelæsningerne kan være begrænset og fordeles efter først til mølle-princippet.

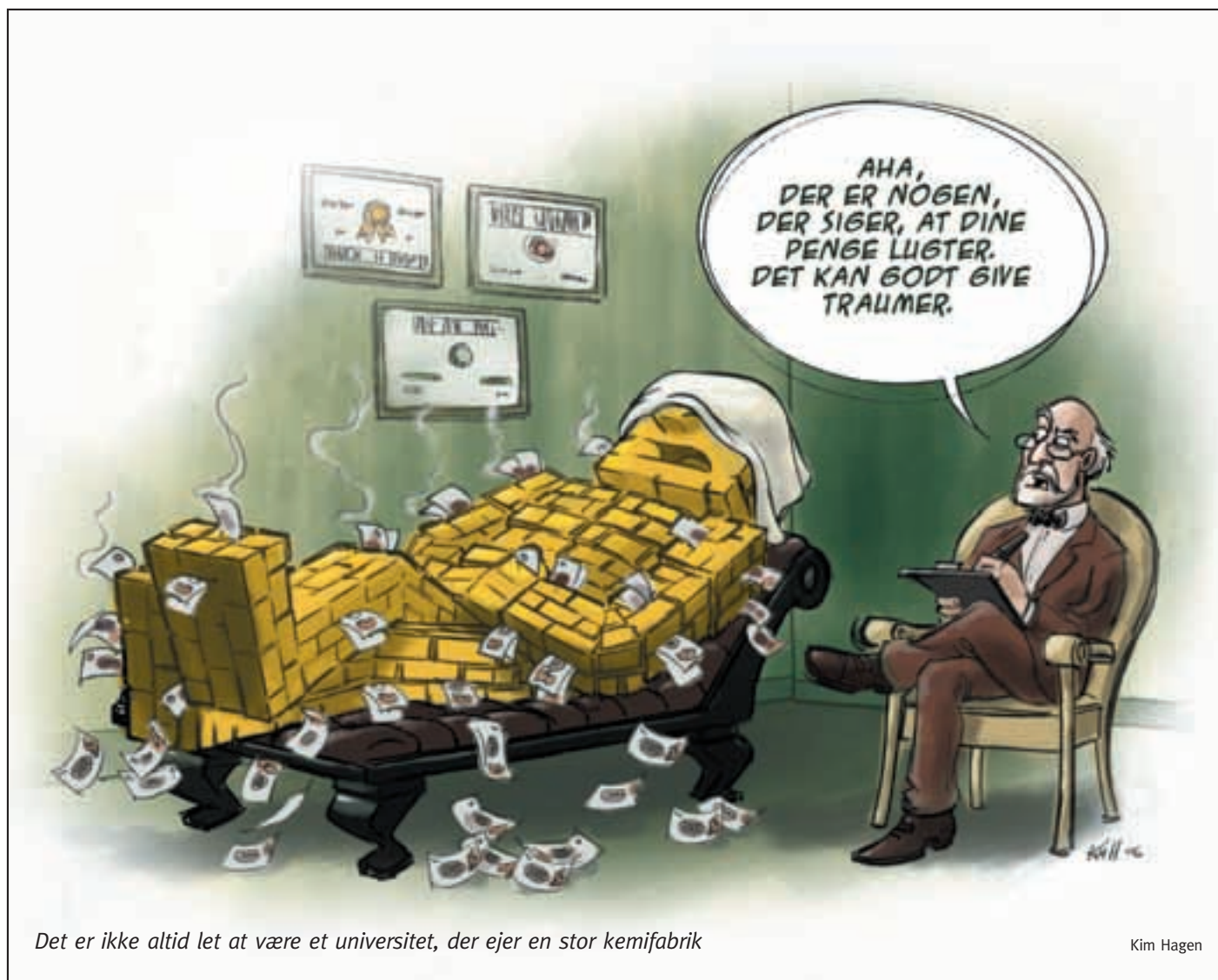
Institution og afdeling	
Navn	
Adresse	
Postnr./by	
Tlf. privat	Tlf. job
Tlf. mobil	E-mail

Ledsagers navn	
Ledsagers adresse	
Ledsagers postnr./by	
Tlf. privat	Tlf. job
Tlf. mobil	E-mail

Tilmelding til maks. 1 hold:

Hold nr.

Dato Underskrift

En mærkelig sag

Hvad i alverden fik den 30-årige københavnske civilingeniør Gunnar Andreasen til at skænke sin seks år gamle fabrik Cheminova til Aarhus Universitet?

Universitetsbestyrelsens sekretær, professor Knud Illum, var som flere andre stadig noget skeptisk i forsommeren 1944: En gave til Aarhus Universitet i form af en kemisk fabrik – og så fra en ung københavn-er!

Det var bankdirektør Niels Jensen, der på et møde i universitetets bestyrelse i begyndelsen af maj 1944 havde forelagt det stor-slåede tilbud fra civilingeniør Gunnar Andreasen: Aktiekapitalen på 300.000 kr. i den kemiske fabrik A/S Cheminova kvit og frit til Aarhus Universitet.

I et privat brev til universitetsbestyrelsens formand, C. Holst-Knudsen, skrev professor Illum den 10. maj 1944: "Sagen er imidlertid ret mærkelig. Giveren har oparbejdet en tilsyneladende blomstrende kemisk Virksomhed. Han ønsker uden ethvert Forbehold at skænke Universitetet Virksomheden. Han er Direktør, og det ønsker han at blive ved med at være, men kun som Funktionær paa ganske almindelige Opsigelsesvilkår fra begge Sider," skriver Illum bl.a. og understreger videre, at bankdirektør Niels Jensen vil fortsætte forhandlingerne "og ved Selvsyn blive klar over, om det hele er saa straalende, som det ser ud."

Fødslen af en fond

Det var det. Gunnar Andreasen havde allerede givet sit klare tilsagn om at overdrage aktiekapitalen til Aarhus Universitet, og den 2. september 1944 kl. 10.00 var der møde på universitetets lærerværelse. Første punkt på dagsordenen var meddelelser fra formanden, mens næste punkt vedrørte "Forslag til Legatfundats". Landsretssagfører og bestyrelsesformand Holst-Knudsen, professor Faber og professor Rasting fortalte om deres nylige besøg på Cheminova, hvorefter man vedtog udkastet for "Nye Vedtægter for A/S Cheminova" og "Fundats for Aarhus Universitets Forskningsfond". Forskningsfonden var født.

Dagen efter kunne man i avisen *Demokraten* læse, at den flotte gestus skyldtes, at Andreasen ved et besøg på det unge jyske universitet var blevet så begejstret over, hvad han så, at han over for nogle lærere "paa staaende Fod erklærede, at han vilde skænke hele sin Virksomhed til videnskabelige Formaal."

Forklaringen

Århus-historien var ret mærkelig, men sand. Både dengang og siden har mange spurgt, hvad der dog fik den unge Andreasen til at give sin virksomhed væk. Den bedste og måske eneste forklaring giver Gunnar Andreasen selv i erindringsbogen *Første halvleg* fra 1983: "Vil man lægge – som jeg håbede – mange års arbejde i en virksomhed, hvis man risi-

kerede en dag at se det hele splittet af spekulanter og/eller kivende og måske endda uduelige arvinger? Ikke hos mig. Og så var der i de år, hvor man ikke kendte krigens afslutning endnu, en risiko: Hvis Danmark efter kapitulationen stod under russisk indflydelse blev det nationalisering. Så var det bedre at nationalisere selv. Men først og sidst var der det, man kan kalde Toynbee-fænomenet ...: at mennesker gror mentalt skæve ved selve det at leve i bevidstheden om at 'eje'. Jeg følte det i hvert fald som en næsten fysisk lettelse den dag, jeg var ude af det ...

Hvorfor blev det nu Aarhus Universitet? Svaret kort: Universitetet i København og alle landets højere læreanstalter var dengang forbløffende ens. Men det, der var begyndt i 1926 i nogle kælderlokaler i Århus, havde trukket en række folk til, som jeg havde respekt for ... Ledelsen lå i hænderne på folk, der både var meget aktive og var selvstændige personligheder. Herfra måtte der kunne hentes impulser til vekselvirkning med Cheminova og folk til en effektiv og selvstændig fondsbestyrelse."

Gunnar Andreasen døde i 1989.

Hans Plauborg / hhp@adm.au.dk

Artiklen bygger på oplysninger fra Universitetshistorisk Udvalg og Forskningsfondens årsberetning fra 1993.

Snak er som heroin for kvinder

Fortæl os dog noget, vi ikke ved, skriver lektor i økonomi Jens Hørlück, der har været så venlig at sætte Bagsiden på sporet af en ny undersøgelse, der konkluderer det, mænd har vidst, siden de smed kropsbehåringen og begyndte at gå på to ben, nemlig at kvinder taler mere end mænd.

Det er dr. Louann Brizendine, der præsenterer sig som feministisk psykiater fra University of California, som nu kaster håndklædet i ringen og indrømmer sit køns svag- heds for snak.

Ifølge Brizendines egne kliniske studier og hendes sammenligninger af over 1000 andre studier af mænd og kvinders hang til at luften vokabularet, er konklusionen den, at den gennemsnitlige kvinde (det udelukker en del) arbejder sig gennem 20.000 ord om dagen, mens den gennemsnitlige mand (det udelukker endnu flere) kun kommer igennem 7.000 ord.

Hendes forklaring er dog det mest interessante. Brizendine mener, at forskellene kan spores tilbage til fostertilstanden, hvor kønshormonet testosteron former udviklingen af den mandlige hjerne. Områderne i hjernen, der er ansvarlige for kommunikation, følelser og hukommelse, er mindre udviklede hos drengebørn end hos pigebørn, som derimod ifølge Brizendine er født med en følelses- og kommunikationsmæssig ottesporet motorvej i hjernen.

– Det betyder, at kvinder får et hurtigt fix ud af at bruge ord. Selve talehandlingen udløser en strøm af kemikalier i hjernen, som giver kvinder et sus, der kan sammenlignes med det sus, narkomaner oplever, når de får et fix, siger dr. Louann Brizendine, der bl.a. har udgivet bogen *The Female Brain*.

Julelys stresser

Lys hører julen til og skaber hygge og god stemning. Det tror vi i hvert fald, men en ny britisk undersøgelse viser, at især den overdrevne udendørsbelysning i julemåneden skaber dårlige vibrationer mellem naboer.

Næsten 40 procent af alle briter siger i undersøgelsen, som forsikrings-selskabet Halifax Home står bag, at lysudsmykningerne i deres nabolag har taget overhånd. Fem procent mener ligefrem, at naboernes julelys har forårsaget stress i familien, givet søvnproblemer eller ført til direkte stridigheder. Over 10 procent af de adspurgte siger, at andre folks overdrevne brug af julelysudsmykninger repræsenterer en (brand)fare for deres egen ejendom.

Halifax Home foretog undersøgelsen, fordi firmaet i december sidste år oplevede en stigning på næsten 50 procent i antallet af sager om elektriske brande.

Konservative beregninger anslår, at briterne i år vil købe 89 millioner meter elektriske julelyskæder.

Sprøjt kondomet på

Tyske kondomforskere arbejder på at revolutionere kondommarkedet. Dr. Jan Vinzenz Krause fra Institut für Kondomberatung i Singen har således udviklet en prototype på et såkaldt spray-on-kondom, der vil sidde perfekt på mænd i alle størrelser.

Prototypen består i en spraydåse, som manden stikker sin penis ind i. Dåsen er forsynet med flere hundrede dyser, hvorfra flydende, hurtigstørknende latex strømmer ud over det kampklare lem. Det hele tager blot fem sekunder.

– Det er yderst seriøst, det her. Vi kalder det 360-graderprocessen: En gang hele vejen rundt fra top til bund. Det er lidt ligesom en bilvask, siger Jan Vinzenz Krause.

Man kan melde sig som kondomtester på instituttets hjemmeside www.spraykondom.de